EKSKLUZIVNO ZA DANAS: *Meri Vorlik, ambasadorka SAD u Srbiji*

Partnerstvo sa Srbijom je jedno od ključnih u regionu

***Skip Bronhiter**, predsednik UO Američke privredne komore*

Velika očekivanja nestrpljivih optimista

Strane III-V

***Gabrijel Dina**, član UO Američke privredne komore*

Srbija na 110. mestu po primeni korporativne etike

Strana X

***Božidar Đelić**, ministar za nauku, o saradnji između Srbije i SAD*

Na tragu svetlih primera

Strane XII-XIII

Foto: FoNet

Veliko mi je zadovoljstvo da uputim srdačan pozdrav srpskom narodu i svim američkim državljanima u Srbiji povodom Dana nezavisnosti Sjedinjenih Država. „Očevi američke nacije“ okupili su se 1776. godine u Filadelfiji kako bi sproveli hrabru ideju da svaki čovek ima pravo na „život, slobodu i potragu za srećom“. Danas je 4. jul za Amerikance datum kada se podsećamo istorije i obnavljamo našu posvećenost slobodi, demokratiji, toleranciji i pravdi. Međusobnom saradnjom naroda se ove vrednosti najbolje dostižu.

To je suština vizije predsednika Obame da se unapredi saradnja Amerike sa zemljama širom sveta koja prevazilazi udaljenosti, granice i pripadnost određenim zajednicama. Spoznajući da nijedna nacija ne može sama da se suočava sa globalnim izazovima, pružamo ruku svima koji žele da sarađuju na prevazilaženju razlika i jačanju prijateljstva. Partnerstvo Sjedinjenih Država sa Srbijom je jedno od ključnih u regionu. Nadamo se da ćemo kroz unapređeni dijalog i saradnju na ekonomskim, političkim i bezbednosnim pitanjima, kao i kroz mrežu ličnih i profesionalnih odnosa koji se razvijaju u programima razmene i komercijalnim angažmanima, učvrstiti bilateralne veze i pomoći Srbiji da ostvari svoje evropske težnje.

Završetak putovanja Srbije u evropsku porodicu naroda i preuzimanje uloge u suočavanju sa globalnim izazovima današnjice biće važni koraci unapred ka cilju da svi ljudi u regionu i šire ostvaruju prava na život, slobodu i potragu za srećom. ■

MSD

Danas Specijalno izdanje lista Danas i Američke privredne komore u Srbiji

AMCHAM SERBIA
A LEADER IN CHANGE

Globalna dimenzija američke deklaracije o nezavisnosti

Povelja demokratskih ideala i ljudskih prava

Slobodan Pavlović
specijalno za Danas iz Vašingtona

Foto: Beta

Gledano sa istorijske distance, to uopšte nisu bila neka davna vremena kad smo i mi i Amerikanci slavili praznik 4. jula. Mi smo njima čestitali tad njihov Dan nezavisnosti, a oni nama naš Dan borca.

U međuvremenu, poznato je šta se sve dogodilo sa tim našim borcima na raznim stranama tadašnje Jugoslavije, a i sa tim njihovom pomenutim praznikom. Četvrti jul ne piše se više crvenim slovima u našim kalendarima. Što se, pak, tiče Amerikanaca, ovog vikenda biće pune 234 godine kako održavaju tu svoju svetlu tradiciju. I slave li, slave, iz sve snage.

Obamina administracija označila je ovih dana tu svoju istorijsku Deklaraciju o nezavisnosti kao svojevrsni dokument od globalnog značaja. Sa prilično uverljivim obrazloženjem da je tu reč o povelji čije su proklamacije ušle vremenom u ustavne povelje mnogih demokratskih zemalja i čine, kao takve, suštinu Deklaracije Ujedinjenih nacija o ljudskim pravima.

Julske misterije 1776.

Ukazujući na nastojanja SAD da se oživotvorenjem četvrtojulskih ideala obezbedi progres i mir u svetu, državni sekretar Hilari Klinton posebno je, tim povodom, ukazala ovih dana na nastojanja Vašingtona da se „revitalizuju stara saveništva i oforme nova partnerstva“ zasnovana na međusobnom poštovanju i obostranom interesu. „Jasno nam je da nijedna zemlja ne može sama da odgovori svim izazovima, niti da sama iskoristi sve mogućnosti koje donosi 21. vek. Svi moramo da preuzmemo tu odgovornost i da na tome zajednički radimo“ - navodi se, pored ostalog, rečeno je tim povodom u prigodnoj izjavi šefice Stejt departmenta, uz zaključak da će dalje unapređenje nasleđa koje su očevi američke nacije ostavili pre toliko godina „i dalje predstavljati inspiraciju za generacije koje dolaze“.

■ U prvom tromesečju 2010, sveukupni ekonomski rast najavljuje procentualnu godišnju stopu od 5,7 odsto, sa još impresivnijim porastom produktivnosti - 6,2 odsto

Američki film „Nacionalno blago“ pokrenuo je svojevremeno nove dileme oko Deklaracije o nezavisnosti kao svetinji koja se krije iza tajnih šifara i nekakvih skrivenih mapa u koje dosad još niko nije imao baš potpuni uvid. S druge strane, oni ostali koji ne podležu mistifikacijama te vrste (većina) ne odstupaju od zvanične istorijske verzije o povelji ispisanoj na plišu, datiranoj sa 4. julom 1776, i izloženoj i dandanas u jednoj baroknoj kutiji u posebnoj prostoriji prestoničnog Nacionalnog arhiva. Zaštićenoj od posetilaca neprobojnim staklom i specijalnim argon gasom, desetinama non-stop uključenih kamera i alarmom - kao i čeličnim sefom od nekih pedesetak tona, u koji se spušta i zatvara svake večeri.

Javnost je, razume se, tek delimično obaveštena o sistemu i merama obezbeđivanja ovog najvrednijeg nacionalnog istorijskog blaga. S tim što se sve to izvanredno uklapa u brojne propratne nepoznanice - uključujući i onu o „istorijskom 4. julu“, koji je, zaptavo, postdatiran kao dan usvajanja Deklaracije o nezavisnosti. Proistekle, zapravo, iz diskusije Ričarda Henrija Lija, delegata Virdžinije na kongresu 13 „kontinentalnih država“ (11. juna 1776) koje su se podigle protiv britanske krune. I koja je konačno verifikovana 28. juna, na zasedanju u Filadelfiji, usvajanjem rezolucije oko koje se usaglasila komisija, sastavljena od kasnijih gromada prve demokratije u svetu - Tomas Džeferson (Virdžinija), Džon Adamas (Masačusets), Bendžamin Franklin (Pensilvanija), Rodžer Šerman (Konektikat) i Robert Livingston (Njujork).

Minesota okreće list

Američke zastave - sa 50 malih belih petokraka na plavoj podlozi (za svaku od saveznihdržava) i plavim i crvenim prugama - prisutne su ovih prazničnih dana na svakom koraku; uključujući i medije. Ta standardna rođendanska koreografija dobila je, međutim, odskora i jednu dodatnu prazničnu dimenziju, sa očiglednom intencijom da se to vremenom još više produbi i radikalizuje.

Prva je tom stazom krenula država Minesota sa svojim novim zakonom po kome sve nacionalne zastave u prodaji na njenoj teritoriji moraju biti isključivo američke proizvodnje! Lokalni zakonodavci u Minesoti bili su veoma jasni i konkretni u obrazlaganju tog svog jedinstvenog propisa: ako već ne mogu da se odbrane od svakojakog bofla sa oznakom „Made in China“, koji ih zatrpava poput lavine - mogu sebi da obezbede tu poslednju administrativnu odbranu kad je nacionalni steg u pitanju.

Foto: Fotolet

■ Obamina administracija označila je ovih dana tu svoju istorijsku Deklaraciju o nezavisnosti kao svojevrsni dokument od globalnog značaja

Za nepoštovanje novog zakona predviđena je novčana kazna od 1000 dolara (ili 90 dana zatvora), a prve informacije sa tog dela američkog srednjeg zapada govore o „izuzetnom odjeku“ tog protekcionaškog manevra. Mediji izveštavaju o „opštem zadovoljstvu“ u Minesoti: kako lokalnih kupaca prazničnog bestselera, tako i domaćih proizvođača ove kurentne manufakture, koji već počinju da zahtevaju da se istovetnim embargom obuhvati i ostala „patriotska roba“.

Američka zastava time se vrlo brzo pretvorila i u svojevrstan simbol novog protekcionizma - oko kojeg kao da ima sve manje dileme. Vremenom se čak stiglo i dotle da je u Kongresu pokrenuta i inicijativa za ukidanje zabrane javnog spaljivanja nacionalne zastave, sa obrazloženjem da se „preko 95 odsto te i ostale sintetike i onako uvozi iz Azije“.

Klica iz Minesote počela je, inače, da hvata koren i na nekim drugim stranama. Sve obrazovne institucije u Arizoni, recimo - od osnovnih škola do univerziteta - obavezne su da ističu nacionalne i lokalne zastave isključivo domaće proizvodnje.

➔ Strana XV

IZ BELEŽNICE:
Normalizacija ekonomskih odnosa SAD i Srbije

Karipska čarapa protiv srpskog tompusa

Piše: ***Ivan Vujačić,***
ambasador Srbije u SAD (2002-2009)

Pred polazak u SAD da preuzmem dužnost ambasadora u oktobru 2002. godine, imao sam više razgovora o problemima vezanim za normalizaciju ekonomskih odnosa. Sredstva firmi i državna sredstva (Narodne banke Jugoslavije) bila su još uvek zamrznuta, normalni trgovinski odnosi suspendovani, pa nam je, samim tim, bio uskraćen i generalni sistem preferencijala koji omogućuje nulte carine za široku skalu roba. Štaviše, zvanično je naša zemlja još uvek imala tretman zemlje otpadnika iz međunarodne zajednice (rouge state), jer je bila na snazi zabrana izvoza oružja iz SAD u našu zemlju, što je drugim rečima značilo da smo još uvek formalno smatrani za zemlju koja ugrožava vitalne američke nacionalne interese. Da stvar bude još gora, celokupan put normalizacije na ovom planu bio je prepleten sa političkim uslovljavanjima oko saradnje sa Haškim tribunalom u zakonu o dodeli američke pomoći. Pred put, tadašnji predsednik srpske vlade, Zoran Đinđić mi je rekao da je na sastanku sa državnim sekretarom Kolinom Pauelom već dogovorio uspostavljanje „normalnih trgovinskih odnosa“, što se nekada zvalo „status najpovlašćenije nacije“ i da će to ići rutinski. To je, na žalost, bilo netačno iz razloga koji u tom momentu ni njemu, ni meni nisu bili poznati.

Nakon dolaska u Vašington i predaje akreditiva predsedniku Bušu, normalizacija ekonomskih odnosa je postala prioritet broj jedan kako za Ambasadu, tako i za mene lično. Odmah sam imao nekoliko sastanaka u Stejt departmentu kao i sa Patrikom Nikolsom koji je u ime Ministarstva finansija bio zadužen za sankcije i praćenje zamrznutih sredstava stranih država. Srećna, ali ne i odlučujuća okolnost, bila je i ta da smo se dobro poznavali iz perioda njegovog službovanja u Beogradu na mestu ekonomskog savetnika američke ambasade ranih devedesetih. Ova činjenica omogućila je otvoreniji razgovor. Proces odmrzavanja bio je već u toku i prve dobre vesti mogao sam da najavim krajem decembra. Sredstva naših firmi bila su odmrznuta na isteku te 2002. godine.

Mnogo teže je išlo sa odmrzavanjem sredstava Narodne banke Jugoslavije, jer su se neke bivše republike tome protivile tvrdeći da ne veruju da su sva sredstva prijavljena. Na taj način iskazivale su otvorenu sumnju u iskrenost novih demokratskih vlasti. Problem se razvlačio do proleća 2003. Moram da istaknem izuzetno pozitivan odnos i želju američke administracije, naročito Stejt departmenta, da se ovo pitanje okonča. Posle brojnih razgovora u vezi sa ovim problemom, SAD su sredstva odmrzla i raspodelila prema ranije opšte dogovorenoj formuli Međunarodnog monetarnog fonda. Time su rizikovale da se od strane nezadovoljnih pokrenu sudski postupci pred američkim sudovima. Osim toga u proleće 2003. godine, ukazom predsednika Buša, ukinuta je klauzula o opasnosti koju naša zemlja predstavlja američkim interesima, a posebnim ukazom dozvoljen je izvoz oružja. Na ovaj način omogućena je dalja normalizacija ne samo političkih već i ekonomskih odnosa.

Znatno teže je bilo vraćanje statusa Normalnih trgovinskih odnosa. Naime, pravna služba State Department-a smatrala je da bi bilo bolje i manje politički riskantno, da se ovaj status reguliše u okviru zbirnog zakona o carinama. U tom smislu, kongresmen Pits iz Teksasa bio je već podneo predlog u okviru ovog opširnog zakona. Do zastoja je došlo zbog nečega što nije imalo nikakve veze sa nama, to jest, zbog carina na čarape iz Kariba. Još gore od toga, postojala je opasnost da se amandmanom ovaj status uslovi saradnjom sa Haškim tribunalom, što bi faktički anuliralo njegove efekte.

Koristio sam stari diplomatski običaj da na svakom sastanku sa mojim sagovornicima na svim nivoima ponavljam značaj koji pridajem ovom pitanju. Nije postojao razgovor koji nisam završavao sa ovom temom. Govorio sam, već u šali, da na mom stolu i dalje stoji tompus koji ću zapaliti kada se ovo pitanje reši. Na privatnom ručku kod jednog starog američkog prijatelja to razočaranje sam u dužem razgovoru preneo Keti Stivens, koja je tada bila zamenik pomoćnika državnog sekretara za Evroaziju. Moj prijatelj mi je kasnije preneo da je na nju to ostavilo prilično jak utisak. Bilo kako bilo, te jeseni, na putu za Njujork, zazvonio mi je telefon. U kraćem razgovoru Keti Stivens me je obavestila da ću po povratku moći da upalim tompus. Administracija je odlučila da će po ovlašćenju predsednika Buša, državni sekretar Pauel, potpisati ukaz kojim nam se vraća status normalnih trgovinskih odnosa. Normalni trgovinski odnosi su njegovim potpisom ponovo uspostavljeni 1. novembra 2003. godine.

Svi smo bili srećni tog dana. Bio je topao dan, jedan od onih najlepših jesenjih dana u Vašingtonu. Pred kraj radnog vremena sazvao sam službenike Ambasade, otvorio šampanjac i kutiju tompusa. Još uvek se osmehnem kada gledam fotografije sa tog događaja. Godinu dana smo intezivno radili da se taj trenutak dogodi. Ono što se nekome sa strane čini lakim i automatskim bio je plod ozbiljnih i dugih napora velike grupe posvećenih ljudi. ■

■ Američki film „Nacionalno blago“ pokrenuo je svojevremeno nove dileme oko Deklaracije o nezavisnosti

Predsednik Upravnog odbora Američke privredne komore Skip Bronhiter

Velika očekivanja nestrpljivih optimista

Od početka mog mandata u aprilu 2009. godine, izazov sa kojim se suočio Upravni odbor Američke privredne komore bio je ponovno definisanje fokusa ove asocijacije u ambijentu svetske krize i povećanog zanimanja naših kompanija članica za pojačan uticaj na stvaranje bolje poslovne klime. Stoga je UO Američke privredne komore odlučio da se usredsredi na napore za poboljšavanje poslovne klime, baveći se najvećim regulatornim problemima sa kojima se investitori suočavaju, kaže predsednik Upravnog odbora Američke privredne komore Skip Bronhiter, ističući da je takav fokus zadržan i u ovoj godini. „Uložili smo mnogo energije u jačanje komunikacija sa našim ključnim partnerima u vladi, kroz učešće u telima kao što su Nacionalni savet za konkurentnost (NKK) i u okviru Saveta za regulatornu reformu, kao i intenziviranje bilateralnih kontakata naših regulatornih grupa sa resornim Ministarstvima“, dodaje on.

Prema njegovim rečima, asocijacija američkih privrednika zadovoljna je činjenicom da se u okviru regulatornih inicijativa, od 38 mera Nacionalnog saveta za konkuretnost, koje je vlada usvojila početkom godine, nalazi i veliki broj sugestija AmCham-a.

● Koja pitanja investitori mogu da rešavaju kroz angažman u poslovnim asocijacijama, a koje kao pojedinačne kompanije Kakvo je vaše iskustvo u pitanju saradnje sa drugim asocijacijama? Kako ocenjujete odnos javnosti, medija i institucija prema Amchamu?

- Američka privredna komora zagovara široke interese zajednice investitora u čijoj smo službi i naš plan rada u vezi sa pitanjima regulative zasnovan je na širokom konsenzusu naših članova. Pitanja koja se odnose na jednu kompaniju ili određeni sektor bolje rešavaju sama ta kompanija ili strukovna udruženja. Imamo dobra iskustva i otvoreni smo za udruživanje snaga sa drugim organizacijama kao što su Savet stranih investitora i Privredna komora Srbije.

➔ Strana IV

Branislav Grujić, predsednik Kluba Privrednik

Više truda sa partnerima

- Razvijanje privredne saradnje i partnerstva sa Sjedinjenim Američkim Državama je jedna od velikih mogućnosti koje se nalaze pred našom privredom, kaže predsednik Klub Privrednik Branislav Grujić. Američka ekonomija je najveća na svetu koja i pored ekonomske kriza pokazuje tendenciju rasta i smanjenja nezaposlenosti. Ono što je za nas važno, jeste da pokažemo da više truda i zalaganja u privlačenju investicija i partnera iz SAD. Često se popkazuje da se uz veće zalaganje mogu ostvariri rezultati koji se naizgled čine nerealnim. Mi ćemo zbog toga početkom jeseni pripremiti jednu grupu naših privrednika koja će obići SAD i nastojati da ostvari ove zadatke. Nama je jasno da se mora stvoriti klima koja će biti privlačna ne samo američkim, nego i svim drugim, bilo stranim, bilo domaćim investitorima, kaže Grujić.

Skip Bronhiter:

Velika očekivanja nestrpljivih optimista

Nastavak sa strane III

Prošle godine definisali smo zajednička pitanja i plan aktivnosti u vezi sa pitanjima radnih odnosa i zagovarali kod vlade izmenu postojećeg Opšteg kolektivnog ugovora kao i Zakona o radu, koji bi trebalo da iskaže potrebu smanjenja administrativnog opterećenja i olakša savremene poslovne procese. U ovom trenutku se nadamo da ćemo imati mogućnost da u ranoj fazi damo komentare na izradu Izmena i dopuna Zakona o radu.

Američka privredna komora veoma je dobro prihvaćena kod velikog broja partnerskih organizacija i mi nastojimo da budemo konstruktivan partner vladi u procesu promena, koristeći znanje i iskustvo svojih članica sa razvijenih tržišta.

● Kako komentarišete to što Vlada sporo usvaja čak i preporuke sopstvenih radnih tela za reformu propisa (tzv. giljotina) i koliki to optimizam uliva kod Vas da će preporuke stranih investitora u skorije vreme doci na red?

- Kao što sam već pomenuo, Američka privredna komora snažno zagovara primenu mera koje je vlada već usvojila u okviru giljotine propisa kao i pod okriljem Nacionalnog saveta za konkurentnost. Te mere su od suštinske važnosti u stvaranju boljeg poslovnog okruženja za preko potrebne nove investicije u zemlji u doba oporavka privrede.

Dostavili smo oko 130 komentara na 30 zakonskih akata Giljotini propisa. Pošto je relativno mali broj naših sugestija usvojen, barem u prvom navratu, pokrenuli smo ovo pitanje pred predsednikom vlade, koji nam je obećao da će se lično snažno založiti u vezi sa ovim pitanjem. Nedavni izveštaj o rezultatima prvog paketa reforme propisa, sa skoro 25 odsto sprovedenih mera i dodatnih 60 odsto za koje je primena u toku, uz pripremu drugog paketa mera, čini nas pomalo nestrpljivim, ali takođe i opreznim optimistima. Na kraju krajeva, ako velika energija koju su uložili vlada, poslovna zajednica i građani u ovom projektu ne uspe da ispuni očekivanja, to će imati za posledicu izgubljene mogućnosti za brži privredni oporavak. Smatramo da sveobuhvatna reforma propisa treba da bude proces koji se obnavlja.

● Da li će odlazak stranih kompanija iz Srbije, poput VAC-a, negativno uticati na percepciju potencijalnih investitora, a kako utiče na investitore koje su već u zemlji?

- Imajući u vidu to da mi snažno verujemo i ponavljamo da su investitori koji su već u Srbiji najbolji ambasadori pred svim potencijalnim investitorima, situaciju u kojoj se bilo koji strani investitor povlači sa tržišta vidimo kao nepovoljnu, posebno u smislu percepcije potencijalnih investitora ili onih koji razmišljaju o investiranju u Srbiju u ovom trenutku.

Američka privredna komora, s druge strane, zadovoljna je što imama pristup ključnim partnerima iz Vlade i što smo našli sagovornike koji imaju razumevanja za one vrste problema sa kojima se naše kompanije suočavaju. Iako shvatamo da proces promena može biti mukotrpan i dugotrajan, verujemo da mnogo više može i treba da se uradi na primeni mera koje je vlada usvojila u okviru projekta kakav je sveobuhvatna reforma propisa ili pod okriljem Nacionalnog saveta za konkurentnost. Ispunjavanje takvih obaveza može se takođe povoljno odraziti na percepciju postojećih investitora u zemlji i na taj način poslati pozitivne poruke o lokalnoj poslovnoj klimi na strana tržišta.

● Da li je razmimoilaženje unutar Vlade oko pravca poreske reforme nešto sto Vam umanjuje predvidivost poslovnog ambijenta i imate li kao organizacija koja okuplja veliki broj kompanija stav prema do sada poznatim predlozima? Da li ste za ili protiv smanjenja poreskog opterećenja zarada?

- Konzistentnost sprovođenja državne politike među različitim institucijama je veoma bitna za predvidivost poslovnog okruženja. Shvatamo da tekuća diskusija predstavlja moguće pravce ali ne i konačna rešenja.

● Da li ste za ili protiv povećanja PDV-a i poreskog opterećenja zarada?

- Uopšteno govoreći, smanjenja troškova rada je uvek dobra ideja. Smatramo, ipak, da glavno pitanje vezano za doprinose, a ne za poresko opterećenje, koje je i sada relativno nisko (12 odsto). Da bi se ovo pitanje rešilo na konzistentan način potrebna je sveobuhvatna reforma sistema socijalnih davanja, a ne samo korekcija nivoa stope doprinosa. Dodatno, verujemo da je uprošćavanje poreskog sistema, zajedno sa poboljšanom naplatom poreza, dovoljno za povećanje drđavnih prihoda i bez promene stope PDV-a. Potencijalno povećanje stope PDV-a uticalo bi na povećani pritisak na cene i potrošnju, što bi po našem mišljenju, smanjilo ekonomsku aktivnost i odložilo oporavak privrede.

Čak i više nego pre krize, verujemo da poreska reforma sama po sebi ne bi bila dovoljna. Da bi privukla nove investicije, naročito u izvozno orijentisanim sektorima, vlada mora da ima veću upornosti i istrajnost u sprovođenju ključnih reformi poslovnog okruženja i u modernizaciji državnog aparata.

● Kakvi su planovi AmCham-a u narednom periodu? Da li će nastup u javnosti biti izraženiji i kojim nerešenim problemima koji muče kompanije ćete se najviše baviti?

- Naša organizacija bila je prilično aktivna u proteklom periodu, ali to ne znači da smo postigli sve ciljeve, pošto će se naše buduće aktivnosti usmeravati u pravcu daljeg razvoja otvorenog i suštinskog dijaloga, odgovarajućeg uključivanja privatnog sektora u proces izrade nacrta novih zakona, kao i osavremenjivanja regulatornog okvira. Ključni fokus naše organizacije će i ubuduće biti radni odnosi, lakše dobijanje građevinskih dozvola kao i osavremenjivanje devizno režima i regulative tržišta kapitala. Takođe, nastavićemo da pratimo sprovođenje postojeće regulative u oblasti zaštite prava intelektualne svojine, konverzije prava korišćenja zemljišta u pravo svojine, kao i regulative u oblasti zdravstva.

Osim toga, shvatili smo da je snažno prisustvo pred očima javnosti veliki pokretač promena, i nastavićemo da održavamo bliske veze sa medijima, što obuhvata i naše planove da organizujemo „branč“ početkom jeseni koji će okupiti članove Upravnog odbora Američke privredne komore i najvažnije ekonomske urednike medija u Srbiji.

Stevan Petrović

Američka privredna komora u Srbiji

Dosledni pokretač promena

AMCHAM SERBIA
A LEADER IN CHANGE

Američka privredna komora u Srbiji (**AmCham**) je poslovna asocijacija koja okuplja oko 160 najvećih američkih, internacionalnih i domaćih kompanija članica, a posvećena je promociji najboljih poslovnih praksi i najuspešnijih principa iz američkog biznisa i rešavanju zajedničkih regulatornih problema kompanija, u cilju bržeg ekonomskog razvoja zemlje i poboljšanju poslovne klime. Ove kompanije su do danas ukupno investirale preko 9 milijardi evra u Srbiji.

Iako je jedna od najmlađih komora u mreži, osnovana 2001, Američka privredna komora u Srbiji je veoma brzo postala jedan od najznačajnijih pokretača promena u procesu transformacije srpske privrede. AmCham Srbija je zabeležila najbrži rast u regionu, i predstavlja preko 20 industrijskih sektora. AmCham Srbija je akreditovan član Američke privredne komore u Vašingtonu i evropskog saveta Američkih privrednih komora.

Kroz višegodišnje aktivno učešće u ekonomskim procesima u Srbiji, AmCham je preuzela ulogu moćnog pokretača promena u ekonomskom razvoju zemlje. **Cilj Komore je da kao jedna od najuticajnijih poslovnih asocijacija u zemlji bude strateški poslovni partner vlastima i centar poslovne ekspertize za aktuelne i buduće kompanije članice i poslovnu zajednicu u celini.**

Američka privredna komora kontinuirano radi na unapređenju poslovnog okruženja u Srbiji, koje će dovesti do povećanja direktnih stranih investicija, samim tim i sveukupnog rasta srpske privrede.

Pored Upravnog odbora, AmCham je organizovan kroz odbore za unapređenje poslovnog okruženja (**Advocacy Comittees**) i radne grupe (**Task Force**) u kome aktivno učestvuju kompanije članice. U skladu sa oblastima kompanija članica, odbori se bave: poreskom politikom, finansijama, zaštitom intelektualne svojine i bezbednošću, a radne grupe zdravstvenom zaštitom, radnim odnosima i ljudskim resursima. Odbori pokušavaju da zajednički dođu do najboljih rešenja u zakonodavnoj oblasti i nastoje da deluju kao partneri Vladi Srbije u toku procesa pripreme i usvajanja zakona.

Američka privredna komora veliki značaj pridaje razvoju koncepta korporativno društvene odgovornosti u Srbiji i veoma smo zadovoljni brojem implementiranih projekata naših kompanija članica. Naš zadatak kao poslovne asocijacije i jeste da najbolja svetska iskustva prenesemo poslovnoj javnosti, pa smo zato prošle godine u cilju edukacije šire javnosti organizovali jednu od najvećih konferencija o odgovornom poslovanju „CSR during Economic Downturn“, tokom koje su kompanije članice bile u mogućnosti da razmene iskustva o ovoj oblasti. Želeći da ostanemo dosledni ovom konceptu, ove godine smo uz pomoć Ambasade Sjedinjenih Američkih Država realizovali seriju događaja sa ciljem promocije etike, ne samo kao principa poslovanja, već ponašanja svih aktera u društvu. Pored toga, želeći da mlade ljude na pravi način pripremimo za „realan poslovni život“, i da ojačamo vezu između poslovne zajednice i akademskog sektora već nekoliko godina sprovodimo program „Upoznajte biznis iz prve ruke“, gde mladi ljudi imaju priliku da vide kako funkcionišе poslovno okruženje na licu mesta, u nekim od najvećih kompanija članica AmCham-a. Dodatno, AmCham je uključen u aktivnosti UNDP Globalnog dogovora i podržava projekte koji imaju veliki značaj za zajednicu i okruženje.

Konačno, promocija najboljih praksi spada u naše svakodnevne aktivnosti, pa smo često u prilici da učestvujemo ili pohvalimo i preporučimo neku odličnu inicijativu članstva. Sve je više kompanija koje po uzoru na svoje centale u matičnim zemljama mnogo ulažu u projekte od društvenog značaja. Motivi su, naravno različiti od kompanije do kompanije, ali je učinak uvek isti - stvaranje održivog biznisa i ulaganje u budućnost kako sopstvenog posla, tako i zajednice u kojoj se ovaj posao razvija. ■

Bojana Ristić, izvršna direktorka Američke privredne komore u Srbiji

Milijarde evra investicija, devet hiljada zaposlenih

Dragan Bisenić

Od svog osnivanja u Srbiji 2001, Američka privredna komora nastoji da bude konstruktivan partner Vladi na putu Srbije ka boljem poslovnom okruženju, kaže izvršna direktorka Američke privredne komore u Srbiji. „Administracija predsednika Obame poslala je niz pozitivnih signala Srbiji u pogledu saradnje dve zemlje, uključujući i posetu potpredsednika Bajdena regionu prošle godine, a Američka komora ovu posetu ocenila je kao veoma povoljan signal za jačanje ekonomske saradnje između Srbije i Amerike, što je i ujedno i misija naše poslovne asocijacije Posle ove jako uspešne posete našli smo i na dobru volju predsednika Vlade Srbije Mirka Cvetkovića za održavanjem regularnih sastanaka sa delegacijom naše komore sa ciljem da naglasimo značaj efikasnog rešavanja krupnih regulatornih problema velikih investitora za vreme krize, kaže naša sagovornica.

● Koliko će poboljšanju klime doprineti činjenica da će Srbija uskoro potpisati Sporazum o stabilizaciji i asocijaciji sa EU i koliko to utiče na poboljašnje investicione atmosfere?

- Verujemo da približavanje Srbije Evropskoj uniji predstavlja veoma važan momenat, pre svega u modernizaciji regulatornog okvira i pri kreiranju poznatog poslovnog ambijenta za strane investitore. Smatramo da su regularne misije EU koje proveravaju harmonizaciju domaćeg zakonodavstva i njegove implementacije sa EU Acquis garant ubrzavanja reformi i uvođenju najboljih praksi iz Evrope. Srbija takođe postaje integrisana u veće tržište koje posluje po istim pravilima što povećava i njenu privlačnost za investicije.

● Kakvo je dosadašnje ulaganje američke privrede u Srbiji i koji su najvažniji projekti?

- Velike američke korporacije kao što su US Steel, Philip Morris, Ball Packaging i Coca-Cola uložile su preko milijadu eura u domaću ekonomiju i direktno zapošljavaju preko 9 hiljada ljudi. Podsetila bih da je kompanija Micorsoft otvorila svoj razvojni centar u 2005. godini u Srbiji, nakon zemalja kao što su Kina, Indija i Irska, i samim tim stavila Srbiju na tehnološku mapu sveta.

> *Globalna ekonomska kriza je dodatno podvukla značaj poslovne etike na poslovanje i konkurentnost preduzeća, ali i celokupnih ekonomija.*

● Ima li u izgledu novih ulaganja?

- U uslovima trenutne krize, nerealno je očekivati da će doći do velikih novih ulaganja u Srbiju, pa otuda i umereni optimizam po tom pitanju. Ima, međutim, pozitivnih vesti. Kompanija „Ball Packaging Europe Beograd“ najavila je za 2010. novi investicioni projekat u vrednosti od 25 miliona evra koji će se realizovati u zavisnosti od situacije na globalnom tržištu. Uz napore koje je podržala Američka agencija za međunarodni razvij USAID i novoosnovana Srpska filmska asocijacija, u prošlih devet meseci međunarodni filmski producenti su posetili Srbiju i trenutno planiraju projekte sa potencijalnom ukupnom vrednosti od 360 miliona eura.

● Vaša asocijacija je veoma aktivna i u predlaganju izmena zakonodavnog okvira za delovanje privrede. Koje su karakteristične akcije koje je vodila komora?

- Poslednji sastanak delegacije Američke privredne komore sa predsednikom Vlade Mirkom Cvetkovićem, ministrom Oliverom Dulićem kao i predstavnicima ministarstava rada i zavoda za Zaštitu intelektualne svojine održan je 23. aprila. Tema razgovora bila je neophodnost unapređenja investicione klime u ključnim regulatornim oblastima kao što su radni odnosi, primena novog zakona o planiranju i izgradnji, usvajanje Zakona o optickim diskovima i efikasnija primena seta zakona iz oblasti zaštite prava intelektualne svojine. Na kraju bilo je reči i o doslednoj primeni „giljotine prospisa“, kao i o neophodnosti očuvanja transparentnosti fiskalnog sistema u vreme krize. AmCham je aktivna i u okviru Nacionalnog saveta za konkurentnost, čijih 38 mera iz 5 ključnih oblasti kao što su ljudski kapital i javna uprava Vlada usvojila, a među njima je i veliki broj naših sugestija. U ovom trenutku mi se zalaže za doslednu primenu tih mera. Ostala regulatorna polja na kojima rade naše radne grupe, jesu devizno poslovanje, tržište kapitala, poreska politike i zdravstvo.

● Jedan od vaših projekata jeste i afirmacija poslovne etike u Srbiji. Šta ona podrazumeva?

- Poslovna etika je disciplina primenjene etike koja proučava etičke principe i moralna pitanja koja se javljaju u poslovnom okruženju. Globalna ekonomska kriza je dodatno podvukla značaj poslovne etike na poslovanje i konkurentnost preduzeća, ali i ekonomija. Na žalost Srbija se veoma loše rangira na indeksu konkurentnosti Svetskog ekonomskog foruma po pitanju poslovne etike, što dodatno negativno utiče i na percepciju potencijalnih investitora. Trenutno pravimo konkretnu agendu koja bi se nadovezala na učinke nedelje poslovne etike koju smo organizovali sa Američkom ambasadom od 14-18. juna. ■

Uspešno čuvanje kreditnog rejtinga

● Šta je presudno za američke kompanije u odlučivanju da li će investirati u Srbiji?

- To su pre svega stabilnost i predvidivost regulatornog okvira, zatim sveobuhvatna makroekonmska stabilnost i na kraju, naravno, jednostavnost poslovanja. Takođe je veoma bitna konzistentna primena propisa, kao i transparetnost rada ključnih državnih institucija. Značajno je i to što je Srbija u 2009, uprkos globalnoj finansijskoj krizi, uspela da popravi svoj kreditni rejting i sada spada u zemlje umerenog poslovnog rizika. Svakako verujemo da bi potencijalnim stranim investitorima od velike koristi bilo da iz prve ruke, od velikih kompanija koje već posluju u Srbiji, čuju pozitivne priče i iskustva.

Gabrijel Dina, član Upravnog odbora Američke privredne komore, o razvoju etičkog poslovanja

Srbija na 110. mestu po primeni korporativne etike

INTERVJU

U indeksu globalne konkurentnosti Svetskog ekonomskog foruma Srbija se po pitanju poslovne etike nalazi na 110. mestu. To je činjenica. Da bi se to promenilo, potrebno je da se implementiraju efektivni mehanizmi usaglašavanja sa poznatim standardima. U poslednjih 10 godina globalni trend fokusiranja kompanija na korporativno upravljanje, rezultirao je pojavljivanjem strogih internih pravila ponašanja i etičkih kodeksa. Velike korporacije upotrebljavaju razne metode da uspostave dominantnu etičku kuluturu u poslovanju, uključujući regularne i sveobuhvatne treninge zaposlenih, uključivanje etičkih parametara u procenu uspeha zaposlenog, liderstvo sa samog vrha kompanije po etičkim pitanjima, kao i uvođenje sistema ombudsmana, dežurnih telefonskih linija za prijavljivanje sumnji itd. To znači da treba sprovoditi sveobuhvatnu obuku svih zaposlenih o tome kakav je kodeks ponašanja njihove kompanije, kakvi su zakoni i druga regulativa i kakvi kodeksi ponašanja važe za celu njihovu industrijsku granu, na primer kakav kodeks važi za farmaceutsku industriju - kaže u razgovoru za Danas Gabrijel Dina, član Upravnog odbora Američke privredne komore u Srbiji i generalni direktor srpskog ogranka kompanije MSD, jedne od najvećih farmaceutskih kompanija, dodajući da poštovanje etike nije samo stvar moralnosti kompanija i pojedinaca, već i ekonomske perspektive.

● Dakle, edukacija je glavna poluga za razvoj poslovne etike?

- Da, ključno je da se zaposlenima prenese koje vrednosti i standarde treba da poštuju, dok su na poslu. Potrebno nam je obrazovanje, ali nam je potreban i kodeks ponašanja, kako bismo ljude edukovali i obavestili ih o tome šta se od njih očekuje da rade. Na primer, treba da u izveštaj o proceni zaposlenog uključimo i podatak o tome kako je njegov posao urađen, da li na način koji je u skladu sa standardima ili mimo njih. Da bismo osigurali efektivnost mehanizama za usaglašavanje ponašanja sa standardima, potrebno je i da imamo dežurne telefonske linije i ombudsmane i druge alate preko kojih zaposleni mogu da izraze svoju zabrinutost, pitanja ili da prijave ako je učinjeno nešto pogrešno.

● Zašto takve stvari do sada nisu učinjene u Srbiji? Da li kompanije uviđaju potrebu za poštovanjem korporativne etike ili im to nije prioritet?

- Ima kompanija koje to već rade. Ima mnogo multinacionalnih kompanija sa globalnim prisustvom, koje imaju dobro artikulisane mehanizme usaglašavanja i one u Srbiji rade kao i bilo gde drugde, ali većina je verovatno zaglavljena u starom vremenu. Stara paradigma da je postizanje profitabilnosti u koliziji sa etičkim ponašanjem se ubrzano menja i sad je prilika za te kompanije koje vide šta će se dogoditi i šta će morati da se uradi na ovom polju, s obzirom na prilike koje se otvaraju na tržištu Evropske unije i trgovinske mogućnosti sa SAD. Ima sve više kompanija koje su spremne da razumeju važnost etičkog ponašanja jer im to na duge staze donosi stabilnu profitabilnost. U doba kada vrednost kompanija u velikoj meri zavisi od percepcije investitora, koja se vrednuje cenom akcija na berzi, ulaganje u etičku kulturu zaposlenih predstavlja garanciju dugoročnog održavanja vrednosti same kompanije.

● Mislite li da će približavanje Srbije Evropskoj uniji pojačati potrebu domaćih kompanija za poštovanjem korporativne etike?

- Sigurno.

● Kada investitori odlučuju o tome da li će doći u Srbiju ili u Rumuniju ili Bugarsku recimo, koliko je njima zapravo važno kako je zemlja u kojoj žele da posluju rangirana po pitanju poslovne etike?

- To je pitanje toga koliko one žele da investiraju. Možete doći i uložiti malo i biti prisutni na tržištu ograničavajući svoje aktivnosti ako je rizik poslovanja visok ili možete odlučiti da odete u zemlje sa boljim poslovnim okruženjem u kojima se poslovna etika poštuje i tamo uložiti više. Postoji studija, United Nations Global Compact, najveće antikorupcijske organizacije, prema kojoj trošak korupcije dodaje oko 10 odsto troškovima poslovanja. Postoji i zaključak prema kojem je trošak prebacivanja sredstava iz zemlje sa nižim stepenom korupcije u zemlju sa višim, jednak 20 odsto višem porezu na prihod.

● To bi trebalo da odvrati kompanije od poslovanja u zemljama sa niskim stepenom poslovne etike?

- Da. Ključno pitanje za investitora, pogotovo stranog koji ne poznaje tržište, je predvidivost okruženja, a u uslovima niske poslovne etike u društvu predvidivost je jako smanjena. Samim tim, faktor rizika za nekoga koji ulazi na takvo tržište se povećava.

● Koliko kompanija, članica AmChama u Srbiji zapravo ima etičke kodekse, a koliko ne?

- Trenutno radimo na uspostavljanju okvira u Američkoj privrednoj komori i nemamo tačan broj. Ali sve više kompanija izražava posvećenost radu na etici kao ključnoj komponenti kodeksa korporativne društvene odgovornosti.

● Kada govorimo o korporativnoj etici, verovatno ne postoji industrijska grana u kojoj je poštovanje etičkih principa bitnije nego što je to u farmaciji i zdravstvu. U vezi s time, postoje brojne kontroverze o vezama između lekara i farmaceutske industrije. Kako obezbediti kontinuiranu edukaciju lekara o novim lekovima i tretmanima, a istovremeno ne dati osnova za sumnju u to da lekari prepisuju lekove onih kompanija koje im plaćaju putovanja i boravak na raznim kongresima i drugim događanjima?

- Način da obezbedimo transparentnost je da se postaramo da kada god pružamo edukaciju, da to ne bude skriveni način da se utiče na odluke zdravstvenih radnika o njihovom izboru terapije. To pitanje nije specifično za farmaceutiku, već je prisutno u celoj industriji zdravstvene nege. Kao što ste rekli, mi imamo daleko veći teret nego druge industrije, jer kada ljudi razmišljaju o ulaganju u zdravlje oni očekuju da dobiju najbolju vrednost. To takođe pruža značajnu priluku da naša industrija preuzme vodstvo i pozabavi se trenutnim jazom između etičkog statusa kakav je sada i onog kakog ljudi očekuju da bude.

> *Stara paradigma da je postizanje profitabilnosti u koliziji sa etičkim ponašanjem se ubrzano menja i sad je prilika za te kompanije koje vide šta će se dogoditi i šta će morati da se uradi na ovom polju, s obzirom na prilike koje se otvaraju na tržištu Evropske unije i trgovinske mogućnosti sa SAD. Ima sve više kompanija koje su spremne da razumeju važnost etičkog ponašanja jer im to na duge staze donosi stabilnu profitabilnost.*

● Kakav je trenutni status etike u farmaceutskoj industriji?

- To je dobro pitanje. Nisam video nikakve precizne pokazatelje, ali verujem da ljudi očekuju da međusobni odnosi zdravstvenih profesionalaca i zdravstvene industrije budu podignuti na viši stepen integriteta. Upravo smo raspravljali o tome da će nam, ako želimo da sprovedemo sveobuhvatni plan rada po pitanju etike, biti potrene dobre informacije o trenutnom statusu, odnosno da ćemo morati da izvršimo istraživanja na tom polju.

● Kakve mere za poštovanje korporativne etike primenjujete u svom poslovanju u Srbiji?

- Mnoge od naših članica su globalnekompanije sa snažnim prisustvom u Evropskoj uniji ili Sjedinjenim državama. Mi već imamo dobro razvijene mehanizme koji obezbeđuju da sve članice poštuju dogovorene standarde. Ovde u Srbiji imamo preko 100 kompanija, od kojih je samo njih 18 član Asocijacije za istraživanje i razvoj farmacije. Mi smo usvajali kodeks ponašanja koji je razvila Evropska federacija asocijacija farmaceutskih proizvođača. Ova kodeks ponašanja navodi koje vrednosti i standarde treba poštovati pri interakciji sa zdravstvenim stručnjacima. Potreba za time nastala je zbog poverenja i kredibilnosti koje u nas moraju da imaju sve ključne zainteresovane strane - pacijenti, vlasti, zaposleni, mediji, itd. Kodeks se bavi time kako svi mi možemo da radimo zajedno u skladu sa postavljenim standardima. Kada pružamo kontinuirano medicinsko obrazovanje, mi moramo da se postaramo da to ne bude skriveni način za promociju i uticaj na ponašanje lekara pri izdavanju recepata. Kada su u pitanju međunarodni kongresi, moramo da budemo sigurni da to nije pogrešna inicijativa da se utiče na odluke učesnika. To sve važi za našu kompaniju u Srbiji, kao i bilo gde drugde. To ne znači da kada imate kodeks ponašanja, da ste se oslobodili svih rizika i zato je bitno da etiku učinite delom svog dnevnog plana rada. Zato je bitno da imate treninge, da imate sredstva namenjena tome, da imate revizije i robustni sistem. Dokle god je ljudima isplativije da varaju, oni će to i činiti. Dokle god zaradujete milione uz kazne koje se mere stotinama, mnogi će nastavljati da se ponašaju na isti način, ali kada budete plaćali deset puta više nego što zarađujete, razmisličete dvaput.

● Poštovanje etike je i pitanje regulative?

- Van sumnje. Regulativa je ključna - ona može biti dobrovoljna - od strane pojedine kompanije ili industrijske asocijacije ili obavezna, odnosno zakonska. Najbolji recept je uvek i jedna i druga.

● Kakva je regulativa u Srbiji?

- Postoje pravila o tome kako pružaoci dobara i usluga treba da se odnose prema zdravstvenim radnicima, ali ima mnogo mesta za napredak u primeni, kao i generalno u svakoj oblasti. ***A. M.***

Cilj: Lekovi dostupni svima

● Američka privredna komora je oformila Radnu grupu za zdravstvo, koja se bavi etičkim pitanjima. Kako taj projekat napreduje?

- Radnu grupu smo osnovali u martu 2009. godine, dakle pre nešto više od godinu dana. Ta odluka vuče korene iz našeg shvatanja da je zdrava radna snaga ključna za postizanje konkurentnosti i dobro poslovanje. Kao deo našeg plana rada, mi smo postavili kao cilj da doprinesemo poboljšanju zdravstva u Srbiji, tako što ćemo razumeti koje su to potrebe i izazovi pred ovom zemljom i tako što ćemo dati našu podršku u tim najkritičnijim oblastima. Posvećeni smo i pružanju bolje zdravstvene nege na svakodnevnom nivou, proizvodnji kvalitetnih proizvoda koje ćemo učiniti dostupnim svakom pacijentu, kao što je to slučaj u Evropi ili Sjedinjenim državama.

Amerika - naš strateški partner

Od 2000. godine Srbija je privukla više od 1,5 milijardi dolara američkih investicija. Veliki potencijal za buduća ulaganja imaju IT sektor i nove tehnologije.

Od početka reformi 2000. godine, Srbija je postala jedna od vodećih lokacija za ulaganja u Jugoistočnoj Evropi. U prethodnih deset godina, strane direktne investicije su iznosile preko 20 milijardi dolara. Zemlje koje su pokazale najveće poverenje i najviše uložile u našu zemlju su Austrija, Grčka, Norveška, Nemačka i Sjedinjene Američke Države. Iako se u zvaničnim izveštajima Narodne banke Srbije, SAD navodi kao tek 16. zemlja po visini ulaganja, realan iznos američkih investicija znatno je veći. Razlog tome su ulaganja američkih kompanija preko svojih filijala, pretežno iz Holandije i drugih evropskih država. Od ukupno procenjenih 1,5 milijardi dolara američkih investicija, najveća ulaganja odnose se na kompanije Philip Morris, U.S. Steel, Coca-Cola, Pepsi Co, Ball Corporation i Microsoft.

Srbija je pozitivno ocenjena u izveštajima vodećih svetskih konsultantskih firmi, kao što je npr. Pricewaterhouse Coopers. U njihovoj studiji koja analizira privlačnost zemalja u razvoju za strane investicije, pod nazivom EM20 Indeks, Srbija se nalazi na trećem mestu po atraktivnosti ulaganja u proizvodnim, odnosno na sedmom mestu kada se radi o ulaganju u uslužnim delatnostima. Economist Intelligence Unit je prošle godine izneo ocenu da će Srbija zabeležiti najveće poboljšanje poslovnog okruženja u regionu Jugoistočne Evrope u periodu od 2009. do 2013. godine, dok je Ernst & Young registrovao gotovo 150 najavljenih, započetih i završenih investicionih projekata u Srbiji u 2007, 2008. i 2009. godini, po čemu je naša zemlja svrstana na drugo mesto u regionu Jugoistočne Evrope. Ne treba zaboraviti da je Beograd svojevremeno proglašen za Grad budućnosti Južne Evrope od strane fDi magazina, kao i da je Indija u istraživanju istog časopisa zauzela devetnaestu poziciju među najboljim lokacijama za ulaganje.

> „Ja iskreno verujem u budući razvoj Srbije, koji se u pravom smislu oseća svaki put kada sam ovde. Želim da poručim stranim investitorima da obrate pažnju na Srbiju, procene posebne mogućnosti koje ona nudi i tada donesu odluku. “
>
> *Silviu Hotaran, bivši generalni direktor Microsoft SEE*

Američke investicije u Srbiji

Ukupna vrednost neto stranih direktnih ulaganja SAD-a u Srbiju od 2001. do aprila 2010. godine iznosi 211,6 miliona dolara, po čemu se ova zemlja nalazi na 16. mestu među najvećim stranim investitorima u našoj zemlji. Međutim, budući da investicije američkih kompanija (Philip Morris, U.S. Steel i dr.) uglavnom registrovane kao ulaganja iz drugih zemalja, odakle su izvršene uplate sredstava, zvanična vrednost ulaganja znatno je manja od stvarnog iznosa. Ukupna realna visina američkih investicija u ovom periodu procenjuje se na preko 1,5 milijardi dolara.

Neto novčana ulaganja (u hiljadama USD)

2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	I-IV 2010.	Ukupno
1.906	18.099	15.068	18.187	22.257	-29.612	31.825	55.336	17.616	60.942	211.624

Izvor: Narodna banka Srbije

Postrojenja unutar fabrike Ball Packaging

U našoj zemlji uspešno posluje niz vodećih američkih multinacionalih kompanija, a među njima se posebno izdvajaju dva projekta. Drugi najveći svetski proizvođač limenki, Ball Corporation, u Zemunu je izgradio svoj najmoderniji pogon, u kojem je zaposleno više od stotinu domaćih eksperata, a njihovi proizvodi izvoze se u veliki broj zemalja našeg regiona i cele Evrope. Na temu razloga, zbog kojih je Ball izabrao našu zemlju kao optimalnu lokaciju, nekadašnji direktor zemunske fabrike Entoni Barnet izjavio je sledeće: „Glavni razlog zbog kog smo izabrali Srbiju je veliki potencijal tržišta, kao i činjenica da su naši najveći kupci u to vreme već bili prisutni kako u regionu, tako i u Srbiji. Kada je reč o razlozima koji su specifični za Srbiju, istakao bih geografski položaj zemlje koja se nalazi u centralnom delu regiona, a za nas je transport važan element u strukturi troškova. Od velikog značaja su bili i atraktivni investicioni podsticaji, kao i raspoloživa radna snaga. Konačno, dobili smo mogućnost da podignemo fabriku u blizini Beograda koji raspolaže potrebnom infrastrukturom, međunarodnim aerodromom i glavnim autoputevima“, zaključuje gospodin Barnet. Odlični rezultati u Srbiji motivisali su menadžment kompanije da napravi planove za naredni projekat na istoj lokaciji. Zavisno od kretanja tražnje na njihovim ključnim tržištima, Ball bi trebalo da počne sa izgradnjom fabrike za proizvodnju poklopaca za limenke, čija je vrednost procenjena na oko 25 miliona evra.

> „Region svake godine beleži rast, što je izuzetno važno za investitore. Ovo je, takođe, jedan od razloga što je Ball Packaging Europe izabrao Beograd za svoj regionalni centar.“
>
> *David Banjai, direktor Ball Packaging Europe*

Najveći američki investitori (2001-2009)

Kompanija	Delatnost	Vrsta investicije	Iznos investicije (mil. EUR)
Philip Morris	Duvanska	Privatizacija	630
U. S. Steel	Metalska	Privatizacija	220
Pepsi Co.	Prehrambena	Preuzimanje	210
Coca-Cola	Prehrambena	Preuzimanje	140
MPC Properties i Merrill Lynch	Nekretnine	Grinfild	130
Ball Corporation	Metalska	Grinfild	60
Alltech Fermin	Prehrambena	Grinfild	25
Van Drunen Farms	Prehrambena	Grinfild	15

Izvor: SIEPA

Napomena: Zbog nepostojanja zvaničnih podataka o visini ulaganja po pojedinačnim kompanijama, navedeni podaci dobijeni su na osnovu istraživanja koje sprovodi SIEPA i obuhvataju kako realizovane tako i planirane investicije. Iako SIEPA nastoji da obezbedi što tačnije informacije, Agencija ne prihvata odgovornost za eventualne greške u podacima.

Iako se ne radi o značajnom iznosu ulaganja, veliki simbolički značaj za Srbiju ima otvaranje razvojnog centra kompanije Microsoft u Beogradu 2005. godine. U tom trenutku, američki gigant je imao svega tri takva centra u svetu, a o projektu razvoja softvera za prepoznavanje rukopisa za Tablet PC uređaje direktor Centra Bodin Drešević kaže: „Najvažniji faktor za izbor Srbije je bila raspoloživost tehničkih fakulteta i viših škola.“

I u periodu krize, tokom 2009. godine, američki investitori u Srbiji nastavili su sa ulaganjima nešto manjeg obima, od kojih se izdvaja značajna investicija kompanije U.S. Steel u zaštitu životne sredine. U pitanju je ulaganje u novu opremu za zaštitu životne sredine u Smederevu koje je u prethodne dve godine iznosilo skoro 60 miliona evra.

Metju Perkins, generalni direktor železare, objasnio je da su ove investicije sprovedene u skladu sa sporazumom kojeg je U.S. Steel Serbia potpisala sa Vladom Srbije u januaru 2008. godine. Prema sporazumu, američka kompanija bila je dužna da uloži 50 miliona evra u prilagođavanje svojih postrojenja svetskim ekološkim standardima. Na kraju radova njihova cena je dostigla skoro deset miliona evra više.

Nova američka ulaganja

Dosadašnje targetovanje investitora se pokazalo kao veoma uspešan način privlačenja stranih investicija. Upravo iz tog razloga, kada se priča o američkim ulaganjima i znanju koje mogu preneti na lokaciju za koju se odluče, veoma je važno utvrditi industrije ili sektore koji su od strateškog značaja. Budućnost predstavljaju informacione tehnologije, telekomunikacije, elektronika i biotehnologija, a Srbija može da nađe vrlo važno mesto ukoliko se uključi u trku na vreme.

U cilju privlačenja stranih ulaganja direktno iz Sjedinjenih Američkih Država potpredsednik Vlade Srbije i ministar ekonomije Mlađan Dinkić je 2008. godine predstavio učesnicima Globalne investicione konferencije u „Harvard klubu“ u Njujorku plan konkretnih podsticaja koje nudi srpska vlada za ulaganja u automobilsku, elektronsku i industriju informacionih tehnologija.

„Srbija ima veliki interes da privuče velike američke kompanije kao što su IBM, Intel, DEL iz kompjuterske industrije i industrije informacionih tehnologija.“, rekao je Dinkić. Godinu dana kasnije na Harvardu, Dinkić je predstavio analizu globalne finansijske krize sa fokusom na srpsku ekonomiju pozivajući investitore da prepoznaju regionalnu jačinu i stabilnost Srbije koja odoleva ekonomskoj krizi. Tada je i podsetio da „sa dobrim rukovodstvom i vizijom male zemlje mogu uspeti.“ Paraleno sa predavanjima na Harvardu ministar se sastao sa čelnicima multinacionalnih kompanija iz relevantnih industrija gde su predstavljene mogućnosti i prednosti ulaganja u našu zemlju.

S obzirom da su u pitanju vrlo specifične industrije koje zahtevaju višegodišnje targetovanje i pregovaranje, očekuje se da će Srbija imati veliku korist kako od medijske pažnje, koju obezbeđuje pojavljivanje na visoko renomiranom fakultetu za edukovanje budućih svetskih lidera, tako i od konstantne prisutnosti. Veoma je bitno da se strateški dobro planira, pokazuje interesovanje i obezbeđuju uslovi za konkurentno poslovanje što Srbija upravo i radi. Rezultati ne mogu izostati. ■

SAD U BROJKAMA

- površina ..... 9.826.630 kvadratnih kilometara
- kopno..... 9.161.923 kvadratnih kilometara
- vode..... 664.927 kvadratnih kilometara
- stanovništvo ..... 301,14 miliona
- gustina naseljenosti..... 32 stanovnika po kilometru kvadratnom

Opšti podaci

Sjedinjene Američke Države su jedna od najmoćnijih zemalja na svetu, kako ekonomski, tako i politički. Nastale su od trinaest originalnih britanskih kolonija u Severnoj Americi, koje su nezavisnost od Velike Britanije dobile 4. jula 1776. godine. SAD su po površini i prema broju stanovnika treća najveća država na svetu. Sastoje od 50 saveznih država, gde svaka članica ima svoju vladu, koja uglavnom radi po istom principu kao federalna vlada u Vašingtonu. Svaka država ima glavni grad i državne simbole, kao i ustav i zakone. Osim saveznih država, Sjedinjene Države broje i jedan Federalni distrikt; zatim Distrikt Kolumbije, gde je smešten Vašington D.C. i 14 zavisnih teritorija.

Stanovništvo

Glavne etničke grupe su belci (81,7 odsto), zatim Afroamerikanci (12,9 odsto), Hispanoamerikanci (13,4 odsto), Azijati (4,2 odsto) i američki starosedeoci (Indijanci, Eskimi i dr.). Od ukupnog broja belaca, 23 odsto su poreklom Nemci, 16 odsto Irci, 13 odsto Englezi, šest odsto Italijani koliko ima i Holanđana, dok oko sedam odsto populacije poreklo vodi iz neke od slovenskih zemalja, najviše iz Poljske i Rusije.

Religija

Većina Amerikanaca su protestanti, čak 52 odsto, katolici čine 24,5 odsto stanovništva, Jevreji oko dva odsto, a 13,2 odsto građana ne pripada određenoj veri. Muslimani i budisti čine manje od jedan odsto ukupnog stanovništva.

Političko uređenje

Vlada Sjedinjenih Američkih Država je jedna od najstarijih na svetu. Kao federalna demokratija i sastoji se od izvršne, zakonodavne, i sudske vlasti. Izvršna vlast se sastoji od predsednika i njegovog kabineta, uz dodatak raznih državnih službi. Zakonodavna vlast je Kongres Sjedinjenih Američkih Država, koji se sastoji od Doma zastupnika (House of Representatives) i Senata (Senate). Zastupnici i Senatori su podeljeni po saveznim državama. U Domu Zastupnika svaka savezna država ima broj predstavnika razmeran njenom broju stanovnika, dok u Senatu svaku državu zastupaju dva senatora. Broj zastupnika u Domu Zastupnika je 435. Senat trenutno broji 100 senatora.

Obim spoljnotrgovinske razmene između Sjedinjenih Američkih Država i Srbije ni izbliza ne odražava realne potencijale dve zemlje

Na pragu novih mogućnosti

Mirjana N. Stevanović

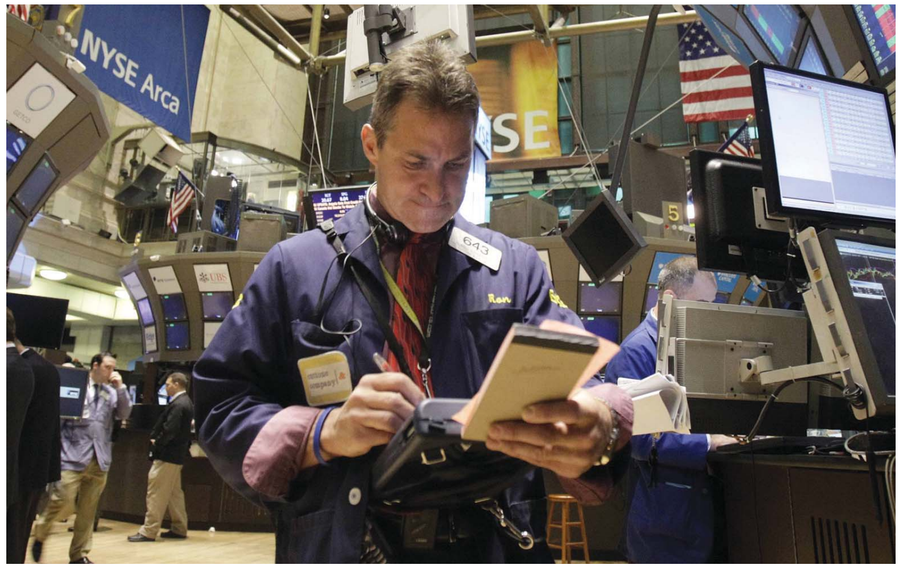

Iako privredna saradnja između Srbije i Sjedinjenih Američkih Država ima tradiciju dugu 120 godina, sadašnji obim spoljnotrgovinske razmene ni izbliza ne oslikava realne mogućnosti dve države. I proizvodno-izvozni potencijal privrede Srbije i apsorpciona moć velikog američkog tržišta, daleko su iznad ostvarenog prometa u kome naša strana, posebno posle sankcija Ujedinjenih nacija uvedenih 1992. godine, beleži visok deficit.

Činjenica je da su nekoliko godina po ukidanju ekonomske blokade, SAD zadržale takozvani „spoljni zid sankcija", odnosno da su se uzdržavale od poslovne saradnje sa srpskim partnerima. S druge strane, i sposobnost domaće privrede da obezbedi stabilan izvoz velikih količina roba koje se podrazumevaju u saradnji sa tako velikim tržištem, bitno je umanjena zbog posledica bombardovanja iz 1999. godine, kada je šteta naneta proizvodnim kapacitetima dostigla između 30 i 50 milijardi dolara. Istovremeno, zbog sankcija i spoljne blokade došlo je i do zaustavljanja započetog procesa privatizacije i restrukturacije u privredi Srbije, uključujući reforme čitavog privrednog i posebno bankarskog sistema.

Pad ekonomske saradnje između Srbije i SAD započeo je u poslednjoj deceniji prošlog veka, da bi tokom trogodišnjeg trajanja sankcija UN, od 1992. do 1995. bio potpuno prekinut svaki poslovni kontakt a situacija nije bitno popravljena ni posle ukidanja blokade. Naime, robna razmena je sa obima od 471,4 miliona dolara u 1990. godini, u tom periodu smanjena na simboličnih 68,1 miliona u 1999, odnosno 68,5 miliona u 2000. godini.

U poređenju sa 2001. godinom, ostvaren izvoz u 2008. godini je za 12,13 puta veći, dok je u istom vremenskom periodu uvoz povećan gotovo šest puta. To ukazuje da je dinamika našeg izvoza znatno veća od rasta uvoza, međutim fizički obim izvoza je i dalje izuzetno mali, pa se to povećanje ne može odraziti značajnije na ukupan spoljnotrgovinski bilans dve zemlje.

Ipak, od 2002. godine dolazi do osetnog povećanja i oživljavanja robne razmene između dve zemlje, pri čemu se beleži kontinuirani rast našeg izvoza. Dinamika rasta izvoza u odnosu na uvoz u tom periodu bila je znatno veća, što je za posledicu imalo znatno viši procenat rasta pokrivenosti uvoza našim izvozom, pri čemu ne bi trebalo smetnuti sa uma nisku startnu osnovicu našeg izvoza na koju se obračunava ostvareni rast. Pravi pomak napravljen je tek u decembru 2003. godine, kada nam je priznat NTR status (ranije MFN status najpovlašćenije nacije), čime je naša roba u izvozu na američko tržište formalno najzad izjednačena po visini carine sa ostalim zemljama. Pravi formalni doprinos povećanju robne razmene i pre svega našeg izvoza došao je 1. jula 2005. godine, sa dobijanjem GSP sistema carinskih preferencijala za izvoz nekih 4.650 proizvoda.

NAJVEĆI IZVOZNICI:

1) Prvi partizan, Užice	34,78%
2) Zastava Oružje	8,29%
3) Valjaonica bakra Sevojno	7,23%
4) EVACO internacional	5,04%
5) Hemofarm a.d.	4,06%
6) Rumaguma	3,82%

NAJVEĆI UVOZNICI:

1) ROCHE Beograd	10,09%
2) Magna farmacija doo	2,96%
3) Jugohemija farmacija	2,65%
4) Delta motors doo	2,52%
5) Makler doo	2,46%
6) ADOC	2,22%

Bescarinski izvoz odnosi se na najveći broj industrijskih i poljoprivrednih proizvoda, sa izuzetkom većine tekstilnih proizvoda, odeće i obuće, satova, ručnog putnog pribora, radnih rukavica, kožne odeće, čelika i proizvoda, stakla i proizvoda i proizvoda elektronike. Roba treba da zadovolji i kriterijum porekla, tj. mora da bude proizvedena u Srbiji sa najmanje 35 odsto vrednosti i da bude direktno isporučena iz Srbije. Pored toga, na otpremnim dokumentima uz robu treba da stoji oznaka „A", koja znači da i roba i zemlja njenog porekla imaju preferencijalni status.

Po poslednjim pokazateljima, zaključno sa februarom ove godine, od ukupno 116 zemalja sveta u koje Srbija izvozi, SAD se nalaze na 26. mestu. Po istim pokazateljima, od ukupno 154 tržišta sa kojih uvozimo robu i usluge, SAD se nalaze na 16. mestu. Ukupan izvoz Srbije prema SAD čini tek 0,77 odsto od ukupnog izvoza prema svetu, dok na strani uvoza ovaj procenat iznosi samo 1,7 odsto.

Bez obzira na brži rast izvoza, Srbija i dalje ima izražen deficit u robnoj razmeni sa SAD. U 2009. godini, u međusobnoj razmeni ostvarili smo negativan saldo u iznosu od preko 322 miliona dolara.

Praksa je pokazala da tržište SAD ima interesa za veće i značajnije nabavke roba iz Srbije, pod uslovom da naša preuzeća obezbede stabilne veće količine roba, rokove isporuke, dizajn i standard prilagođen zahtevima američkog tržišta. Radi se o traktorima, auto-delovima, delovima mašina, alatnim mašinama, ručnim alatima, emajliranom posudu, kristalu, nameštaju, prehrambenim proizvodima, posebno „zdravoj hrani", tekstilu, odeći, obući, proizvodima crne i obojene metalurgije.

Ukupna privredna saradnja u velikoj meri zavisi i od daljeg razvoja industrijske saradnje, posebno u domenu visokih tehnologija, odnosno njihovog transfera u cilju prestrukturiranja industrije u Srbiji, u skladu sa zahtevima savremenog svetskog tržišta.

Pored samog kapitala, domaćoj privredi potrebni su i kadrovi sa poznavanjem savremenih metoda menadžmenta i marketinga, pa i u tom domenu postoje mogućnosti saradnje sa američkim firmama.

Kada je o privrednoj saradnji Srbije i SAD reč, ona se ne iscrpljuje samo kroz uvozno-izvozne poslove. Američka strana je kroz različite oblike ulaganja u privredu naše zemlje, u periodu od 2000. do 2008. godine, ukupno investirala više od milijardu evra. Prema podacima Narodne banke Srbije, iznos direktnih stranih ulaganja u novcu iz SAD je 89 miliona dolara, s obzirom da se evidentiraju ulaganja iz zemlje plaćanja, a ne porekla kompanije.

U Srbiji posluju Siti banka, kao predstavništvo, jer ne obavlja bankarske usluge, u smislu rada sa stanovništvom, već finansijski podržava projekte od velikog značaja (ova banka je učestvovala u privatizaciji Telekoma u Republici Srpskoj) i Oportuniti banka, koja je od 2002. godine poslovala samo kao štedionica, ali od 23. aprila 2007. godine funkcioniše u potpunom bankarskom smislu.

Ukupna privredna saradnja u velikoj meri će zavisiti i od daljeg razvoja industrijske saradnje, posebno u domenu visokih tehnologija, odnosno njihovog transfera u cilju prestrukturiranja industrije u Srbiji, u skladu sa zahtevima savremenog svetskog tržišta. Pored samog kapitala, domaćoj privredi potrebni su i kadrovi sa poznavanjem savremenih metoda menadžmenta i marketinga.

Unapređenje privredne saradnje sa SAD treba ostvarivati kroz promociju mogućih investicija u Srbiju i iznalaženje mogućnosti za veće prisustvo roba iz Srbije na tržištu SAD, iniciranje povezivanja domaćih kompanija sa američkim i obratno, prenošenje američkih normativa i procedura u vezi sa izvozom i uvozom roba. Pružanje usluga nacionalnim privrednim subjektima i njihovim asocijacijama povodom pojavljivanja na američkom tržištu, lobističke veze u korist srpske privrede, organizovanje promotivnih manifestacija i drugih oblika afirmacija i info-ekonomskih aktivnosti koje mogu biti od koristi srpskoj privredi, takođe treba da se intenziviraju u narednom periodu .

Perspektivne oblasti za saradnju su bankarstvo, energetika, telekomunikacije, infrastruktura, turizam i industrijska saradnja (u domenu visokih tehnologija, odnosno njihovog transfera u cilju restrukturiranja industrije u Srbiji, u skladu sa zahtevima savremenog svetskog tržišta).

Proizvodi iz Srbije, poput organske hrane, mineralne vode i tekstila mogu naći put do američkih potrošača. Međutim, da bi se ostvario ovakav plasman roba, neophodan je marketing, zatim formiranje nacionalnog distributivnog centra i povezivanje sa kompanijama koje u svom sastavu imaju linije megastorova. Imajući u vidu potencijal s kojim raspolažu obe zemlje, sve češće se čuje i sugestija da bi održavanje zasedanja mešovitog međudržavnog komiteta za unapređenje ekonomsko-trgovinske saradnje, imalo pozitivan uticaj na iniciranje trgovinske i svake druge saradnje dve zemlje, o čemu odluku treba da donese resorno ministarstvo. ■

Robna razmena sa SAD

u milionima dolara

Godina	Izvoz	Uvoz	Ukupno	Suficit/deficit
2001.	4,861	92,253	97,114	- 87,392
2002.	15,175	117,709	132,884	- 102,534
2003.	15,552	176,322	191,874	- 160,770
2004.	42,052	424,744	466,796	- 382,692
2005.	63,659	379,011	442,670	- 315,352
2006.	102,874	383,391	486,805	- 280,517
2007.	81,249	370,299	451,548	- 289,050
2008.	67,575	499,222	566,795	- 431,647
2009.	69,513	391,860	461,373	-322,347
2010/IV	21,71	87,84	109,55	-66,13

Američka ulaganja u privredu naše zemlje (od 2000. do 2008. godine)

Strana kompanija/preduzeće	Sektor	Tip investicije	Investicije /u milion. evra/
Philip Morris – DIN	Duvan	Privatizacija	518
U. S. Steel – SARTID	Čelik	Privatizacija	150
Coca Cola – Vlasinka/Fresh&Co	Proizvodnja pića	Akvizicija	142
Ball Corporation	Proizvodnja konzervi	Greenfield	80
Van Drunen Farms	Prerada povrća	Greenfield	15
West Pharmaceuticals	Lekovi	Greenfield	10
Galaxy Tire&Wheel - Rumaguma	Proizvodnja guma	Akvizicija	6,9

Izvor: Privredna komora Srbije

Karakteristike privrede SAD

Privreda SAD je prema ekonomskim kriterijumima, najproduktivnija, tehnološki najrazvijenija (posebno u oblasti kompjutera, medicine, kosmičke i avio industrije i vojne opreme), najkonkurentnija i sa najvećim uticajem na svetske privredne tokove u svetu. Kao najveći korisnici roba i usluga na svetu, SAD predstavljaju najbitnijeg klijenta za sve kompanije sirom sveta. Stabilna ekonomija i prilično solidna monetarna politika dovele su do poverenja u američki dolar kao najstabilniju valutu, iako se ova percepcija menja u poslednje vreme.

> **Bruto društveni proizvod:** 14,26 triliona dolara, po čemu je na drugom mestu u svetu. BDP po glavi stanovnika iznosi 46.900 dolara, (10. mesto u svetu). Realna stopa rasta BDP iznosi 1,1 odsto. Po sektorima, u strukturi BDP sa 1,2 odsto učestvuje poljoprivreda, industrija ima udeo od 19,2 odsto dok 79,6 odsto čini sektor usluga. Stopa inflacije je 3,8 odsto. Oko 12 odsto stanovništva živi na ivici siromaštva. Stopa nezaposlenosti iznosi 7,2 odsto, a industrijska proizvodnja raste godišnje za oko dva odsto.

> **Najznačajniji industrijski proizvodi:** vodeća industrijska sila u svetu, veoma raznovrsna i tehnološki napredna: nafta, čelik, motorna vozila, avio, telekomunikacije, hemikalije, elektronika, prehrambena, robe široke potrošnje, starudija, rudarstvo

> **Najznačajniji poljoprivredni proizvodi:** pšenica, kukuruz, druge žitarice, voće, povrće, pamuk, govedina, svinjetina, živina, mlečni proizvodi, riba, šumski proizvodi

> **Izvoz:** 1.291 trilion USD - na 4. mestu u poređenju sa celim svetom
- Glavni partneri u izvozu: Kanada 20.1%, Meksiko 11.7%, Kina 5.5%, Japan 5.1%, Nemačka 4.2%, Velika Britanija 4.1%
- Najznačajniji proizvodi u izvozu: poljoprivredni proizvodi (soja, voće, kukuruz) - 9,2%, industrijska napajanja (organske hemikalije) - 26,8%, kapitalna dobra (tranzistora, avioni, delovi za motorna vozila, kompjutere, telekomunikacionu opremu) - 49,0%, roba široke potrošnje (automobili, lekovi) - 15,0%

> **Uvoz:** 2.112 triliona USD - na 1. mestu u poređenju sa celim svetom
- Glavni partneri: Kina 16.5%, Kanada 15.7%, Meksiko 10.1%, Japan 6.6%, Nemačka 4.6%
- Najznačajniji proizvodi u uvozu: poljoprivredni proizvodi - 4,9%, industrijske zalihe - 32,9% (sirove nafte 8,2%), kapitalna dobra (računara, telekomunikaciona oprema, delovi za motorna vozila, kancelarijske mašine, mašine električne energije) - 30,4%, roba široke potrošnje (automobili, odeća, lekovi, nameštaj, igračke) 31,8%

Slobodno tržište

Izvoz i uvoz roba i usluga prema propisima SAD, u principu su slobodni. Ministarstvo trgovine jedino kontroliše izvoz i reeksport proizvoda sa dvostrukom namenom, kao i visokih tehnologija i softvera vezanih za pitanja nacionalne bezbednosti. Nekoliko agencija američke vlade kontroliše izvoz ostalih proizvoda i usluga, odnosno izdaju odgovarajuće dozvole. Tako na primer, Ministarstvo finansija zabranjuje izvoz određenih vrsta proizvoda i usluga u zemlje kojima su SAD nametnule sankcije. Isto tako, Ministarstvo poljoprivrede kontroliše izvoz životinja, mlečnih proizvoda i proizvoda od živine (putem dozvola). Vojna oprema može da se izvozi bez kvota, ali uz dozvolu Odeljenja za kontrolu trgovine naoružanjem, pri Ministarstvu inostranih poslova (Stejt dipartment). Uvozne carinske stope su u principu male (uglavnom do 5 odsto), a izuzetak su jedino alkoholna i druga pića, tekstil, odeća, koža i obuća. Kod uvoza akciznih proizvoda nema državnog monopola.

Potpisan sporazum

- Sporazum između Vlada SAD i SCG o ekonomskoj, tehničkoj i vezanoj pomoći (potpisan i ratifikovan 6. marta 2001. godine). Sporazum utvrđuje oblike i način pružanja ekonomske, tehničke i druge vezane pomoći SAD Srbiji i Crnoj Gori,
- Sporazum o podsticanju investicija između Savezne vlade SRJ i Vlade SAD (stupio na snagu 12. decembra 2001. godine i praktično se svodi samo na zaštitu američkih investicija u SCG).
U narednom periodu očekuje se početak pregovora o dva sporazuma koji su od izuzetnog značaja za dalji razvoj ekonomskih odnosa dveju zemalja. Reč je sporazumu o uzajamnom unapređenju i zaštiti investicija i sporazumu o izbegavanju dvostrukog oporezivanja.

Privredna saradnja

- Američka Privredna Komora u Srbiji (AmCham), osnovana je 2001. godine, i radi na promovisanju saradnje između Srbije i SAD kroz trgovinu, investicije i ekonomski razvoj. Ova asocijacija sa kojom Privredna komora Srbije ima veoma dobru saradnju, doprinosi poboljšanju i razvoju lokalnog poslovnog okruženja s ciljem privlačenja direktnih stranih investicija i podsticanja međunarodne trgovine i ekonomskog razvoja.
- Susret američkih privrednih komora u Sakramentu, 1- 4. avgust 2007. godine, otvorio je Steven Forbes, direktor magazina Forbes i bivši predsednički kandidat SAD. Kongres je okupio oko 1.400 predstavnika iz preko 1.200 komora, među kojima je bio i predsednik PK Beograda.
- Na međunarodnom Sajmu „Fancy Food Show" u Njujorku, pre dve godine učestvovala su i preduzeća iz Srbije, (Pionir, Navip, Marni, Foodland, Foodex) koja su se i u julu prošle godine, po četvrti put, predstavila na pomenutom sajmu. Izlaganje na sajmu je bilo u organizaciji Agencije za strana ulaganja i promociju izvoza - SIEPA.

Događaji od značaja

- 07. juna 2005. gradonačelnici Beograda i Čikaga, Nenad Bogdanović i Ričard Dejli, potpisali su Povelju o bratimljenju dva grada. Ovim činom, Beograd je postao dvadeset i peti grad pobratim Čikaga koji taj program razvija pod nazivom «Sister City» duže od četrdeset godina.
- 18. septembra 2006. predsednik Srbije Boris Tadić i guverner Ilinoisa Rod Blagojević, potpisali su Sporazum o uspostavljanju bratskih odnosa između dve zemlje. Ovim Sporazumom su definisani pravci saradnje u sferi ekonomije, nauke, tehnike, kulture i obrazovanja.
- 26-29. oktobra 2006. održana 16. redovna godišnja Konvecija Kongresa srpskog ujedinjena (KSU), nakon velikog uspeha sa prethodne, održane u Las Vegasu (novembra 2006. godine), i 2007. godine je organizovan Ekonomski Forum na kojem su svoje prezentacije imali i predstavnici opština Loznica, Inđija i Zrenjanin, kao i Privredna komora Srbije. Američkim partnerima su se predstavili i Delta Holding, Zastava oružje, Konsing, Takovo osiguranje, Tigar AD, Zlatara Majdanpek, kao i Etno mreža koja je održala modnu reviju svojih proizvoda.
- 8. maja 2007. u saradnji sa IRD i USAID i PKS, organizovan seminar za privrednike Srbije, u PKS, „Priprema proizvođača hrane za izvoz na tržište SAD", putem koga su pružene najvažnije i primarne informacije i instrukcije za izvoz hrane na tržište SAD.
- decembra 2007. uz podršku i saradnju Trgovinskog odeljenja Američke ambasade u Beogradu i PKS, osnovan je Centar za franšizing u PKS koji ima za cilj pružanje konsalting i savetodavnih usluga, promovisanje franšizinga kroz edukaciju/seminare, promotivne materijale i organizaciju konferencija, a takođe će funkcionisati u cilju uspostavljanja konkretnih veza i poslovnih odnosa u franšizingu, i sa domaćim i sa stranim činiocima franšize.
- 4. novembra 2008. Poseta privredne delegacije države Ohajo, SAD povodom koje su organizovani bilateralni sastanci sa srpskim privrednicima iz elektrometalnog sektora u PKS. Dogovoreno je da se razmotre mogućnosti obe strane za organizovanje odlazeće privredne delegacije u Ohajo u 2009. godini.

Majkl Harvi, direktor USAID u Srbiji

Tajna dolaska Vanese Redgrejv

Dragan Bisenić

INTERVJU

Naša strategija do sada i ubuduće jeste podrška Srbiji u nastojanju da bude demokratska, prosperitetna zemlja koja se kreće ka evroatlanskim integracijama. Preciznije, to znači da podržavamo Srbiju u stvaranju konkurentnije tržišne ekonomije i jačanju demokratskih struktura u državi, kaže u razgovoru za naš list direktor USAID u Srbiji, Majkl Harvi. Mada za nekoliko dana odlazi na novu dužnost iz Beograda, naš sagovornik ističe značajna dostignuća koja je ova američka organizacija za razvojnu pomoć postigla u igradnji povoljnog poslovnog okvira, demokratskih struktura i podršci posebnim privrednim oblastima, od poljoprivrede do filmske industrije. I pored toga, ostalo je još mnogo da se učuni da se uklone birokratske prepreke u realizaciji poslovnih ideja koje puno koštaju.

- Na ekonomskom planu, naši i projekti pomažu kolegama u Vladi Srbije, na nacionalnom i na lokalnom nivou, da nastave reforme koje podstiču ekonomiju i otvaraju nova, bolja radna mesta. U našim projektima, u isto vreme, sarađuju kompanije iz odabranih sektora u čitavoj Srbiji sa ciljem da postanu konkurentnije na domaćem i stranom tržištu. Na planu demokratskih struktura, sarađujemo sa državnim institucijama, kao što je na primer pravosuđe, na ostvarenju veće efikasnosti i javnosti u radu kako bi obezbedile bolje usluge građanima. Pored toga, podržavamo organizacije građanskog društva i nezavisne medijske kuće da, kao zastupnici i čuvari javnog interesa, poboljšaju svoju efikasnost, ističe Harvi.

● Kakvi rezultati su ostvareni do sada?

- Naši projekti su veoma uspešni jer smo uvek uspevali da nađemo partnere pune entuzijazma. Bilo u radu sa Narodnom bankom na oživljavanju bankarskog sektora i povratku poverenja građana u taj sektor ili prilikom obuke više od 2000 profesionalaca u medijima za izgradnju nezavisnijeg i profesionalnijeg medijskog sektora, uvek smo imali priliku da uvidimo da većina građana Srbije želi da vidi napredak i ima volje da se založi da taj napredak ostvari. Mislim da je pozitivna promena u poslednjih nekoliko godina i to što Srbija konačno ima vladu koja je na svim nivoima čvrsto opredeljena da izvrši neophodne reforme na putu ka Evropskoj uniji.

> *Uvek smo imali priliku da uvidimo da većina građana Srbije želi da vidi napredak i ima volje da se založi da taj napredak ostvari.*

Evo nekih primera našeg zajedničkog uspeha: Naš Agrobiznis projekat je, za manje od tri godine, pomogao kompanijama u Srbiji da potpišu ugovore za isporuku prehrambenih proizvoda (uglavnom izvoz) iz Srbije u vrednosti od preko 84 miliona dolara. Da bi se ostvario ovaj uspeh, proizvodi su morali da ispune propisane međunarodne standarde, obavljene su pripreme za izlaganje na sajmovima, zatim su proizvodi uspešno predstavljeni potencijanim kupcima i obavljeni su pregovori.

Naš Projekat za planiranje i reagovanje u vanrednim situacijama sarađivao je sa opštinama i Ministarstvom unutrašnjih poslova na obuci više od 1000 osoba zaduženih za reagovanje u kriznim situacijama iz više od 70 opština kako bi bili spremni za krizne situacije i koordinirano reagovali.

● Koji bi aspekti ekonomije u Srbiji trebalo posebno da se poboljšaju?

- Najvažnija stvar, bez sumnje, koja treba da se realizuje na makroekonomskom nivou jeste brže stvaranje povoljnog poslovnog okruženja. Oni koji posluju u Srbiji i dalje provode previše vremena baveći se administrativnim procedurama koje oduzimaju vreme i često su vrlo skupe. Istovremeno, privlačenje direktnih stranih investicija je od presudnog značaja za budući ekonomski razvoj - kako na lokalnom, tako i na nacionalnom nivou. Između većeg protoka stranih investicija i stvaranja okruženja koje investitorima uliva poverenje stoji znak jednakosti. Potencijalni investitori, i strani i domaći, moraju da znaju da ulaze na tržište gde svako ima jednaku priliku za uspeh i da suvišna birokratija neće ugrožavati njihovo poslovanje.

● USAID stavlja naglasak na lokalni razvoj i lokalne zajednice. Kako lokalne zajednice mogu da doprinesu razvoju i kakvi rezultati su ostvareni uz pomoć USAID?

- Opštine moraju biti proaktivne ako očekuju da privuku investicije i zadrže postojeće investitore. To je takmičenje na kojem moraju biti uspešni ako žele da stvore nova radna mesta i prosperitet za svoje građane. Mi, kroz Projekat za podsticaj ekonomskog razvoja opština, sarađujemo sa opštinama koje su pokazale posvećenost cilju da razviju povoljno poslovno okruženje. Podržali smo osnivanje i razvoj kapaciteta 32 Kancelarije za lokalnu ekonomski razvoj koje su doprinele privlačenju investicija u vrednosti većoj od 1,8 milijardi dolara. Ove investicije su za rezultat imale zapošljavanje više od 16.500 ljudi i otvaranje skoro 500 novih preduzeća. Desetak drugih opština sada kopira model onih sa kojima smo mi partneri.

● Konkurentnost srpske ekonomije je vrlo slaba. Kako se može ostvariti brži napredak i koje su glavne prepreke?

- Istina je da je, prema Indeksu poslovanja Svetske banke koji rangira zemlje u kategorijama kao što su „plaćanje poreza“ i „dobijanje građevinske dozvole“, Srbija stagnirala. Srbija, da bi popravila svoj plasman, mora zaista da sprovede „giljotinu regulativa“ i ukloni administrativne prepreke. Isto tako, da bi se postigao kvalitetniji ekonomski razvoj od kojeg će koristi imati šira javnost, Vlada Srbije mora da ojača i odlučno sprovede politiku konkurencije u onim ekonomskim sektorima kojima trenutno dominira nekolicina kompanija. Iz rada sa poslovnim sektorom znamo da postoji obilje ambicioznih i sposobnih poslovnih lidera u Srbiji koji imaju potencijal da stvarno razviju ekonomiju. Njima se mora obezbediti okruženje u kojem će njihov trud i inicijativa imati priliku da dovedu do pravog uspeha.

> *Oni koji posluju u Srbiji i dalje provode previše vremena baveći se administrativnim procedurama koje oduzimaju vreme i često su vrlo skupe.*

● Uskoro napuštate Beograd. Kakvi su vaši utisci o radu i životu u Srbiji?

- USAID ima projekte širom Srbije tako da sam imao priliku da putujem u brojne zajednice i upoznam se sa našim partnerima na projektima. Bilo da je reč o gradonačelnicima, ljudima iz poslovnog sektora, poljoprivrednicima ili predstavnicima sektora građanskog društva, zaista sam impresioniran entuzijazmom mnogih građana Srbije. Oni koji su uspeli najviše da ostvare su ljudi koji ne pristaju na odustajanje od onoga u šta veruju i koji su iznalazili načine da prevaziđu prepreke, a nisu samo sedeli i žalili se. Moje kolege u USAID će nastaviti da sarađuju sa takvim ljudima i ja sam ubeđen da promene za koje se zalažu i priključenje EU kojem teže nisu daleko.

Na ličnom planu, moja porodica i ja smo zaista uživali u životu u Srbiji i sklopili smo mnoga prijateljstva koja će trajati zauvek - bez obzira na kom kraju sveta živimo. ■

Povratak filmskih zvezda

● Koju priču o uspehu iz Srbije možete da nam ispričate?

- Dve priče koje mi odmah padaju na pamet se obe odnose na naša nastojanja da povećamo konkurentnost Srbije: Naša saradnja sa filmskim producentskim kućama je uspešno vratila stranu filmsku produkciju u Srbiju i dovela do osnivanja Filmske komisije Srbije. Pored toga što je poboljšao reputaciju Srbije tako što je doveo zvezde poput Ralfa Fajnsa, Džerarda Batlera i Vanese Redgrejv da snimaju ovde, ovaj projekat je već stvorio 20 miliona dolara u ugovorima za strane filmske produkcije. Veoma je izvesno da će, u toku naredne dve godine, međunarodni filmski projekti u vrednosti od dodatnih 100 miliona dolara biti snimljeni u Srbiji. Nadamo se da će, kada konačno bude usvojen paket subvencija, još više filmadžija doći u Srbiju.

Druga priča je o podršci poljoprivrednim proizvodima iz Srbije da se nađu na međunarodnom tržištu. Upravo u ovom trenutku pomažemo poljoprivrednim proizvođačima iz Srbije da se povežu sa kupcima na sajmu luksuzne hrane „Fancy Food Fair“ u Njujorku, a podržavamo i proizvođače mlečnih proizvoda iz Srbije na međunarodnom sajmu Halal hrane u Kuala Lumpuru u Maleziji. Rezultati nam govore da pripreme za i izlaganje na takvim sajmovima imaju uspeha; proizvođači malina iz Srbije sada dominiraju japanskim tržištem zamrznutih malina, prirodni orahov puter iz Srbije je nedavno dobio zvanje najboljeg organskog proizvoda na rafovima prodavnica u Velikoj Britaniji, a neki od najfinijih restorana u Njujorku sada služe pečurke iz Srbije. Mi smo veoma ponosni na činjenicu da je USAID pomogao poljoprivrednicima iz Srbije da plasiraju svoje proizvode na međunarodno tržište.

GEMAX

Our vision is construction, modern and in harmony with its environment, speaking all languages and connecting people and generations.

Our mission is creativity - professional, everlasting, universal and visionary.

VISION IS BUILT BY PEOPLE

Banjički Venac 28b, 11040 Belgrade, tel. +381 (11) 306 1800, fax. +381 (11) 367 0983
e-mail: gemax@gemax.rs www.gemax.rs

Božidar Đelić, ministar za nauku, o saradnji između Srbije i SAD

Na tragu svetlih primera

Katarina Živanović

INTERVJU

Srbija je nedavno potpisala Sporazum o naučnoj i tehnološkoj saradnji sa Sjedinjenim Američkim Državama. Ovo je prvi sporazum te vrste koji je naša zemlja potpisala sa SAD posle trideset godina. O tome šta ovaj dokument predstavlja za naučnu zajednicu u Srbiji kao i kakvu vrstu saradnje on podrazumeva, razgovarali smo sa ministrom za nauku i tehnološki razvoj Božidarem Đelićem.

● Prošle nedelje boravili ste u radnoj poseti Silikonskoj dolini. Koji je bio cilj Vaše posete Americi?

- Cilj posete Silikonskoj dolini bio je da se kroz sastanke sa vodećim tehnološkim kompanijama dogovore konkretni projekti. Dolina je tehnološki centar sveta. Tamo je tokom naše posete, između ostalih, bio i ruski predsednik Medvedev. Obišli smo i univerzitete Stenford i Berkli, na čijem znanju počiva razvoj elektronske i informatičke industrije. Ali, najvažniji susreti su bili sa našom brojnom dijasporom, inženjerima i naučnicima koji rade u ovom tehnološkom epicentru. Neki od njih su svetski lideri u svom domenu, poput Jelene Vučković sa Stenforda, u oblasti nanofotonike, zatim Borivoja Nikolića sa Berklija, vodećeg stručnjaka kada je reč o bežičnim komunikacijama, Mirjane Spasojević iz Nokije, Radeta Drmanca, naučnog šefa vodeće biotehnološke firme Komplit Genomics ili Nikole Božinovića, koji zapošljava dvadesetak softveraša u Nišu za račun njegove video kompanije MousnDSP.

● Kakva je naučna saradnja između naše zemlje i SAD i kakva će biti u budućnosti?

- Naučno-tehnološka saradnja između dve zemlje ima dugu tradiciju i bila je pre dve, tri decenije vrlo razvijena u oblasti poljoprivrede, zdravstva, energije i zaštite životne sredine. Nakon uvođenja sankcija, Sporazum između Vlade SFRJ i Vlade SAD o naučnoj i tehnološkoj saradnji je raskinut. Posle 2000. godine otpočele su pripreme novog Sporazuma o saradnji u oblasti nauke i tehnologije, koji je, posle ubrzanja pregovora u poslednjih godinu dana, potpisan aprila ove godine. Zbog naučne i tehnološke snage Amerike i izvanrednog kvaliteta naše naučne dijaspore u toj zemlji, ona će, uz EU, biti naš ključni naučni partner u godinama koje dolaze.

● Šta Sporazum o naučnoj i tehnološkoj saradnji između Srbije i SAD konkretno podrazumeva?

- SAD su za nas važan partner kao vodeća svetska sila na području naučno-tehnološkog razvoja. Takođe, procenjujemo da se gotovo polovina naše naučne i tehnološke dijaspore nalazi u Americi. Nosioci saradnje, prema sporazumu, biće naučnoistraživačke organizacije i kompanije čiji je interes da uspostave i razviju saradnju sa odgovarajućim američkim institucijama kroz zajedničke projekte, naučne i stručne studijske posete i obuku, konsultantske misije, razmenu dokumentacije i naučno-tehničkih informacija.

● Najavili ste pokretanje određenih projekata sa nekim kompanijama u okviru Sporazuma. O kakvim projektima je reč i koje kompanije su u pitanju?

- Tokom posete Kaliforniji sastali smo s čelnicima multinacionalnih kompanija kao što su Hjulit Pakard, Intel, Altera, Cisko, Orakl i Nokija. Srbija će u narednom periodu sprovesti ciklus značajnih infrastrukturnih investicija u telekomunikacije, elektronsku upravu, digitalizaciju TV signala, prenos električne energije kao i generalno u nauku i tehnologiju. Taj ciklus je i jedinstvena prilika da preko zajedničkih projekata sa tehnološkim liderima razvijemo naš naučni i razvojni potencijal. Srbija će se na taj način modernizivati, ali i naši inženjeri i naučnici će imati mogućnost da rade za vodeće kompanije u Beogradu, a ne nužno u Kaliforniji. Na osnovu takvih prinicipa, sa svim pomenutim kompanijama razradićemo konkrentne projekte u nedeljama koje dolaze.

● Na kojim pozicijama rade domaći naučnici u SAD? Da li je Ministarstvo za nauku u kontaktu sa njima i koliko oni mogu da doprinesu razvoju nauke kod nas?

- Već sam pomenuo nekoliko svetlih primera iz Kalifornije. Radi sistematskog pristupa tom ključnom pitanju, pre godinu dana počeo je projekat izrade baze podataka naučne dijaspore. Ova baza, dostupna na sajtu ministarstva, trenutno broji oko petsto imena. Vremenom će se kompletirati i služiti kao korisna platforma za komunikaciju i uspostavljanje zajedničkih projekata. Naši naučnici u dijaspori itekako su zainteresovani da svoje znanje i iskustvo ulože u naučni razvoj u Srbiji. Na primer, veliku ulogu u otvaranju Majkrosoftovog razvojnog centra u Beogradu odigrali su softver inženjeri iz Srbije koji su radili u ovoj kompaniji širom sveta. Slično je i sa drugim kompanijama, naročito u domenu informacionih tehnologija. Vlada Marjanović, primera radi, nije samo vodeća ličnost u Cisku, već i predsednik udruženja bivših studenata ETF-a u Kaliforniji.

Naši naučnici su i redovni profesori na vodećim univerzitetima u Americi. U izuzetno dinamičnom domenu nanofotonike, uz pomenutu Nišlijku Jelenu Vučković sa Stenforda, njen kolega sa studija, Marko Lončar, je postao jedna od najvećih mladih zvezda Harvarda i Amerike, tako što je dobio prestižnu Sloan stipendiju, koju je pre njega dobilo tridesetak nobelovaca. Moram li podvući koliko je važno za našu zemlju, koja je proizvela takve lidere, da uspostavi što je prisnije moguće odnose sa njima. Zato smo u ovom javnom pozivu za projekte dali dodatne poene onim ekipama koje uključe našu dijasporu. Verujte, oni su, uprkos hroničnoj prezauzetosti, spremni da daju deo svog vremena i znanja Srbiji. Ne želim više nikada da čujem da neke naše fakultete i institute takvi kontakti i saradnja ne interesuju.

● Kako je mogućno uspešno sarađivati, ako s eimaju u vidu razlike u razvoju nauke u između Srbije i SAD?

- Jasno je da se prema količini izdvajanja za nauku, broju naučnika i kvalitetu institucija ne možemo porediti sa Amerikom. Ipak, postoji način da Srbija postane relevantan partner Americi u domenu nauke i tehnologije. Moramo da se fokusiramo na naučne oblasti u kojima imamo potencijala i da u njih investiramo što je više moguće. Tehnološke kompanije možemo privući pre svega obrazovanjem dovoljnog broja kvalitetnih inženjera i pružanjem infrastrukturne podrške zajedničkim projektima. Konkurencija u tom domenu je ogromna, ali svi priznaju našim talentima snalažljivost, svestranost i inicijativu. Imamo adute! ■

Inženjeri iz Srbije u NASA

- U NASA radi jedan broj naših naučnika i inženjera. Prošle godine, Srbiju su posetila dva naša inženjera koji su učestvovali u Apolo programu i uspostavili su saradnju sa Mašinskim fakultetom u Beogradu. Ovaj fakultet sarađuje i sa Srboljubom Jovićem koji se u NASA bavi mehanikom fluida i dobitnik je mnogih priznanja. Svi ti kontakti mogu biti dragoceni za nas - ukazuje Đelić.

Sporazum otvara vrata

- Sporazum o naučnoj i tehnološkoj saradnji olakšava dobijanje viza za naše naučnike i definiše prava intelektualne svojine. Ovakav sporazum SAD imaju samo sa trideset zemalja u svetu. On je i jasan politički znak da su nam otvorena vrata za saradnju. Na nama je da ovu priliku iskoristimo. Ili ćemo sarađivati sa Amerikom na promišljen, uzajamno koristan način, ili će ona jednostavno nastaviti da privlači naše najbolje talente sa kartama u jednom pravcu. Ničemu ne služi da zabijamo glavu u pesak. Moramo da se borimo za naše talente, sa našim argumentima, u partnerstvu sa svetskim naučnim i tehnološkim liderima - naglašava Đelić.

Microsoft

Poslovni svet nije ravan!

Jer uspeh Vašeg poslovanja zavisi od produktivnosti.

Microsoft Office 2010

www.microsoft.com/scg/office

Dr Ana Trbović, prva predsednica Harvard kluba Srbija

Osnivački splav elitnog kluba

Harvard klub Srbije osnovan je leta 2004. godine na jednom splavu na Adi sa ciljem povezivanja svih koji sada žive ovde, a stekli su znanje na Harvardu. Ovaj klub postao je mesto zanimljivih neformalnih debata, ali i mesto koje pruža informacije o načinu upisa na jedan od najprestižnijih američkih univerziteta. O radu kluba razgovarali smo sa dr Anom Trbović, prevom predsednicom Kluba koja je i sama najviše akademska zvanja stekla na ovom univerzitetu.

„Naši članovi su završili osnovne studije na Harvardu, magistrirali poslovne studije, javno zdravlje, pravo, arhitekturu, javnu upravu. Manje od dvadeset članova ima diplomu Harvarda, ali dodatnih tridesetak ima uverenje o završenoj obuci na Harvardu. To su poznati novinari, diplomate, ministri, pa i sam predsednik Srbije, kaže naša sagovornica.

- Harvard klub Srbije pored društvenih događanja za svoje članove nastoji da organizuje i skupove od značaja za širu zajednicu, prateći misiju Harvarda. Tako je na primer 2007. godine organizovana debata i izložba povodom 125 godina srpsko-američkih odnosa, a ove godine predavanje o preduzetništvu u vidu „vebinara“ na kojem je gostovala profesorka sa Harvarda Linda Eplgejt, a uživo član Harvard kluba Srbije koji je od OECD dobio nagradu za preduzetnika godine, Sava Marinković, kaže Ana Trbović.

„Nisu svi formalno učlanjeni jer se radi o neprofitnom udruženju građana gde veoma zauzeti ljudi ulažu dodatno vreme radi društvene koristi. Izložba zaslužila je i posebnu nagradu od strane Udruženja harvardskih diplomaca. Srpski klub je 2008. godine proglašen za jedan od dva kluba koji su u prethodnoj godini najviše doprineli ostvarivanju ciljeva Harvarda i udruženja diplomaca - alumnija Harvarda. Drugi nagrađen klub je bio klub grada Čikaga koji broji na stotine članova.

Na debati koja je organizovana poštovana su pravila Harvarda, pozvani su dobili sledeće obaveštenje: „Debata će da se odvija u prepoznatljivom harvardskom stilu i tradiciji istine („Veritas“ je moto Harvardskog univerziteta). Svaki govornik će da govori samo pet do deset minuta kako bi ostalo dovoljno vremena za pitanja iz publike. Debata će da bude vođena od strane moderatora sa bogatim harvardskim iskustvom, dugački govori se neće tolerisati, a sve u cilju podsticanja efektnog i živahnog dijaloga. Simultani prevod je obezbeđen., a bi prisustvovali morate se registrovati na www.debate.harvard-serbia.org. Broj mesta u publici je ograničen.“ Izložbu i dalje možete pogledati virtuelno, na www.harvard-serbia.org, predlaže naša sagovornica. ■

Danas SAD i SRBIJA

● Posebno izdanje lista Danas
Koordinator projekta **Dragan Bisenić**
Prelom **Zoran Spahić**
i **Slobodan Sremčević**

Jedan od najstarijih i najznačajnijih simfonijskih orkestara sveta, nakon 51 godine ponovo u Beogradu

Zvuci iz Novog sveta

Zorica Kojić

Petog maja ove godine orkestar Njujorške filharmonije odsvirao je svoj koncert sa rednim brojem 15.000, u Linkoln centru pod upravom Valerija Gergijeva, umetničkog i generalnog direktora Marinskog teatra u Sankt Peterburgu i šefa dirigenta Londonskog simfonijskog orkestra, i to u sklopu tronedeljnog festivala Filharmonije, osmišljenog kao novi projekat od strane aktuelnog umetničkog direktora Alana Gilberta i posvećenog ove godine Igoru Stravinskom. Stravinski je, da podsetimo, 85 godina pre, i načinio svoj američki dirigentski debi upravo sa Njujorškom filharmonijom. Prvi put dirigovao je ovim slavnim orkestrom 8. januara 1925. sa 42 godine i do svoje 84. upravljao je ansamblom ukupno 34 puta, izvodeći svoju Simfoniju u tri stava i Simfoniju psalama između ostalog, te nastupivši u tri navrata i kao pijanista! Od krupnijih brojki, ovom prilikom valja pomenuti i 10 000. koncert 7. marta 1982. pod upravom Zubina Mehte, potom onaj 5000. održan 13. decembra 1951. kojim je upravljao Džordž Sel, ili „samo“ 1000. održan 5. marta 1916. sa Jozefom Stranskim kao dirigentom. Da se možda ipak prisetimo i onog stvarno prvog koncerta Njujorške filharmonije 7. decembra 1842. koji je otvoren, kako je zabeleženo, Petom Betovenovom simfonijom?

A koncertom br. 6011, održanom u sredu 23. septembra 1959. u beogradskom Domu sindikata, dirigovao je jedinstveni Leonard Bernštajn ispred tadašnjeg sastava ovog ansambla, izvodeći „Drugi esej“ za orkestar op.17 Semjuela Barbera, „Neodgovoreno pitanje“ Čarlsa Ajvza, Betovenov Koncert za klavir, violinu i violončelo C-dur op. 56 (u kojem su Bernštajnu kao pijanisti društvo pravili violinista Džon Koriljano i čelista Laslo Varga u ulozi solista), potom fragmente iz Berliozove „Romeo i Julija“ Simfonije op.17 i na bis Ravelov „La Valse“! U nedelju 24. oktobra, otprilike tačno 51 godinu kasnije, Alan Gilbert će sa Njujorškom filharmonijom i violinistom Leonidasom Kavakosom u beogradskom Sava centru zatvoriti 42. BEMUS repertoarom koji ovaj put pak čine Debisijev „Preludijum za popodne jednog fauna“, Sibelijusov Koncert za violinu i Bramsova Simfonija br. 4, kao jedno od dela koje je upravo ovaj orkestar u svoje vreme premijerno predstavio američkoj publici.

Osnovan davne 1842. od strane grupe lokalnih muzičara, predvođenih Urelijem Korelijem Hilom, orkestar Njujorške filharmonije danas održava u proseku 200-tinak koncerata godišnje, daleko nadmašujući tako uobičajene uzastopne „žive“ rekorde mnogih slavnih takmaca. I samo ovlašni pogled na ličnosti koje su ga predvodile u odista dugoj istoriji, veličanstvena je panorama za sebe - imena Gustava Malera, Vilhelma Furtvenglera, Artura Toskaninija, Džona Barbirolija, Antonjina Dvoržaka, Ota Klemperera, Riharda Štrausa, već pominjanog Stravinskog, Arona Koplanda, Bruna Valtera, Leopolda Stokovskog ili Džordža Sela, uključujući i docnije Pjera Bulezа, Zubina Mehtu, Kurta Mazura i Lorina Maze-la, sve do najnovijeg Alana Gilberta, te svakako ne zaboravljajući našeg beogradskog gosta od pre pola veka, Leonarda Bernštajna, oduševljavaju i opominju na duboko poštovanje pred ponovni jesenji dolazak.

Poput svih grandioznih kreativnih umetničkih rezervoara jedne radoznale zajednice, u ovom slučaju te „zagonetke, Novog Sveta“ i „atletske Demokratije“ Amerike, kako je to pevao Volt Vitmen („To Foreign Lands“), i ovaj orkestar investirao je svoju energiju oduvek u otkrivanje i aktivan stvaralački međuodnos sa novim delima svog vremena, pružajući svojoj publici izuzetno zadovoljstvo da prva u svetu čuje neke od najizvanrednijih primera seriozne literature poput Dvoržakove Simfonije br. 9 „Iz Novog sveta“, Klavirskog koncerta br. 3 Sergeja Rahmanjinova, „Koncerta in F“ Džordža Geršvina ili Koplandovih „Connotations“, no i premijerno u Sjedinjenim Državama izvođeći takve dragulje poput poslednje dve Betovenove Simfonije ili one Četvrte Johanesa Bramsa. I treba li posebno napominjati da taj perfektni trud traje do današnjih dana, brižljivo baziran na temeljnom odabiru najznačajnijih aktuelnih ostvarenja vrhunskih autorskih ličnosti današnjice, kao što su Džon Adams, Stiven Hartke, Augusta Rid Tomas i brojni drugi.

Nastupivši u preko četiri stotine gradova i šezdesetak država na svim kontinentima, Njujorška filharmonija stigla je i do naizgled tako nedostupnih mesta poput Pjongjanga u Severnoj Koreji u februaru 2008, obišavši uostalom od one istorijske evropske turneje 1930, preko prve južnoameričke turneje 1951, prve turneje po Sovjetskom Savezu 1959. i prve turneje po Indiji 1984, prve posete kopnenoj Kini 1998. pa sve do recimo 75-godišnjice gorepomenute evropske turneje obeležene 2005. sa Lorinom Mazelom na čelu, praktično celi svet. Vratimo se na trenutak Pjongjangu: datum je 26. februar 2008, dirigent Lorin Mazel sa Njujorškom filharmonijom za ovako emotivni susret izabrao je da izvede Preludijum za III čin Vagnerovog „Loengrina“, Dvoržakovu Simfoniju br. 9 e-mol op. 95 „Iz Novog sveta“ i Geršvinovog „Amerikanca u Parizu“, a na bis još i Uvertiru za Bernštajnovog „Kandida“, odajući tako čast svom čuvenom prethodniku na veliko zadovoljstvo severnokorejskog auditorijuma.

Ambiciozno predan novim tehnologijama, ansambl Njujorške filharmonije, koji je još 1922. započeo radio prenose svojih nastupa, takođe je oduvek vešto baratao i novijim medijima poput televizije, na kojoj je tokom 50-ih i 60-ih zaludivao za „ozbiljnu“ muziku čitave generacije serijom „Koncerti za mlade“ Leonarda Bernštajna na CBS-u, a 2003. ispisao na svoj način još jednu stranicu muzičke istorije kao prvi umetnički orkestar ikad koji je nastupio uživo na dodeli Gremi nagrada, ovom prilikom uz dobitnike Coldplay tokom izvođenja njihove numere „Politik“ sa nagrađenog albuma „A Rush of Blood to the Head“. Uostalom, zabeležene koncerte Njujorške Filharmonije možete od skora i „downloadovati“, pri čemu nikako ne treba izgubiti iz vida da se ovaj orkestar, počev još od daleke 1917. do danas diči sa čak 2.000 svojih trajnih snimaka među kojima su oni dostupni bez sumnje očiglednі i relevantni pokazatelji stila, invencije i nadahnute posvećenosti. Bravo za to!

Ponovo u Beogradu: Doktor prava na Kolumbija univerzitetu Maja Dragić

Uzori američke poslovne kulture

Poštovanje među zaposlenima: dr Maja Dragić

Maja Dragić je doktorirala prava s najvišim ocenama na jednom od najprestižnih američkih univerziteta, Kolumbija univerzitetu u Njujorku, odakle je došla nakon okončanih osnovnih i master studija na Londonskoj školi ekonomije (London Shool of Economics). Pre nego što se pre godinu i po dana vratila u Beograd, bila je uspešan mladi pravnik u nekoliko prestižnih njujorških advokatskih kancelarija - Sidley Austin i Pillsbury Winthrop Shaw Pittman. Njena specijalizacija su, pored opštih pitanja kompanijskog poslovanja, spajanje i akvizicije i finansijske transakcije, trgovanje vrednosnim papirima i niz posebnih pitanja u okviru ovih oblasti. Članica je američke BAR asocijacije. Danas je u Beogradu gde radi kao pravni savetnik u Verano grupi.

Budući da su razlike između korporativnog života u SAD, koje je sigurno najrazvijenije na svetu i Srbije, veoma velike, pitali smo našu sagovornicu o osobinama američke korporativne kulture koje bi mogle da nađu primenu u Srbiji.

- Korporativni svet Njujorka potpuno je drugačiji, a pre svega, superiorniji od svega drugog sličnog na svetu. U Njujorku nije potrebna protekcija da se nađeš u korporativom svetu. Ako studiraš u prvih pet škola i ako imaš dobre ocene, nećeš imati nikakav problem da dobiješ posao jer ćeš na intervjuima odmah biti zapažen. Selekcija uspešnih je nezaobilazna. Ne postoji nikakva diskriminacija za dobijanje radnih dozvola. Pozitivne osobine korporativnog života su timski rad, posvećenost, transparentnost, spremnost da se prihvate novosti i promene, identifikacija s firmom za koju radiš i osećanje da ne radiš za pojedinca. Za neke od ovih stvari može da se kaže da su u srazmeri sa bogatstom naroda, pa da će se tek razviti u manje razvijenim zemljama. Ono po čemu je korporativini život posebno karakterističan, dostupno je ipak svima. To je način ophođenja zaposlenih. Za poštovanje koje jedini drugima ukazuju nije potrebno biti najrazvijenija ekonomija sveta, kaže naša sagovornica. *D. B.*

Foto: Folket

Povelja demokratskih ideala i ljudskih prava

Nastavak sa strane III

U Kongresu države Tenesi bez problema je prošao zakon da sve zastave čija se nabavka finansira sredstvima iz budžeta „ne mogu da budu strane proizvodnje“ - a usvajanje istovetnog propisa očekuje se uskoro i u Nju Džersiju i Pensilvaniji.

„Naša akcija inspirisana je bila TV prenosom komemoracije žrtvama terorističkog napada, prošlog 11. septembra. Šokirani smo bili podatkom da su sve zastave na toj komemoraciji bile uvezene iz inostranstva. Najveća počast koja se može dati našoj zastavi je ta da je došla iz američke fabrike i da su je napravili američki radnici“, rekao je tim povodom demokratski kongresmen iz Minesote Tom Rukavina. On je i predlagač pomenutog „zakona o domaćoj zastavi“ kojim će se, kako je objasnio, „zaustaviti dalje skrnavljenje uspomene na žrtve stranih terorista i, uopšte, nasrtaj na dostojanstvo Amerikanaca“.

Državne i ostale zastave, velike i male, predstavljaju - uz parade, vatromete, duvačke orkestre, prskalice, svetleće rakete i ostalu pirotehniku - glavno prateće obeležje tradicionalnih četvrtojulskih svetkovina povodom najvećeg ovdašnjeg praznika.

Svetliji horizonti

Za razliku od poslednjih ekonomski teških par godina, 234. rođendan SAD obeležava se ovih dana u raspoloženju koje odiše uzdržanim optimizmom i uverenjem da je, na tom terenu, najgore ipak prošlo. Jer, uprkos stopi nezaposlenosti koja se i dalje drži oko 10 odsto i već skoro tromesečnoj naftnoj apokalipsi u Meksičkom zalivu (poznatom i po nazivu „Čejnijev zaliv“ u tekućim kongresnim preganjanjima oko odgovornosti bivše republikanske administracije za neke mutne radnje u aranžmanima sa multinacionalnim petrohemijskim hobotnicama), poslednje statistike najavljuju nešto svetlije horizonte. U prvom tromesečju 2010, naime, sveukupni ekonomski rast najavljuje procentualnu godišnju stopu od 5,7 odsto, sa još impresivnijim porastom produktivnosti - 6,2 odsto.

„Ove cifre pokazuju da Amerika, u odnosu na ostale, i dalje ima svoje kompetitivne prednosti u disciplinama koje su najvažnije: u restruktuiranju, oporavljanju i adaptiranju na novonastalu vetrometinu. Japan je, recimo, uveliko uživao reputaciju vodeće sile u visokokvalitetnoj proizvodnji. Sa „tojotom“ se, međutim, pokazuje koliko to više nije slučaj. S druge strane, mreža za spasavanje EU pokazala se prilično bušnom u slučaju krize u Grčkoj; dolar je poslednjih meseci ojačao skoro za trećinu u odnosu na evro. Možda mi i ne radimo tako loše ovo što radimo“, konstatovao je tim povodom „Njuzvikov“ kolumnista Denijel Gros, u komentaru pod naslovom „Ponovo ponosan što sam Amerikanac“.

60 miliona

Bezbednost na radu i zaštita životne sredine su ključne vrednosti u kompaniji U. S. Steel Serbia!

U. S. Steel Serbia je investirala preko 60 miliona dolara u poslednje dve godine u nekoliko projekata zaštite životne sredine, uključujući rekonstrukciju glavnog dimnjaka u pogonu Aglomeracija i projekat za smanjenje difuzne emisije iz pogona Čeličana, što predstavlja jednu od najvećih ekoloških investicija u Srbiji.

Nastavljamo da budemo lider, kako u oblasti bezbednosti na radu, tako i u oblasti zaštite životne sredine!

Za zdraviji život u Srbiji!

ČUVARI ŽIVOTNE SREDINE

U. S. Steel Serbia